

Τομέας Οικονομικής Πολιτικής

Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

(Μάϊος 2017)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	4
1.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	4
1.2. Το παγκόσμιο χρέος, η διαχείριση του από τις κυρίαρχες τάξεις και η επεκτατική νομισματική πολιτική.	9
2. ΕΛΛΑΔΑ – ΚΡΙΣΗ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ – ΠΑΡΑΤΕΤΑΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ.....	11
2.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	11
2.2. Η επίθεση στις εργαζόμενες τάξεις η φτωχοποίηση των λαϊκών στρωμάτων βασική επιδίωξη των μνημονιακών πολιτικών.	15
2.3. Η αποτυχία της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης.	22
2.4. Το χρέος του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και οι περιορισμοί που επιβάλλει	28
2.5. Επιχειρηματικός τομέας και κερδοφορία του κεφαλαίου	35
2.6. Μια άλλη πολιτική είναι απαραίτητη και εφικτή.	37

Η έκδοση του «Δελτίου Οικονομικών Εξελίξεων» γίνεται με ευθύνη της Γραμματείας του Τομέα Οικονομικής Πολιτικής της «Λαϊκής Ενότητας» και έχει στόχο να καλύψει ένα μεγάλο κενό που υπάρχει στην ενημέρωση των μελών και στελεχών της ΛΑΕ για τις διεθνείς και εσωτερικές οικονομικές εξελίξεις. Τα στατιστικά στοιχεία που παρατίθενται, στηρίζονται στις επίσημες στατιστικές πηγές, ελληνικές και ξένες, ενώ η ερμηνεία και τα σχόλια αποσκοπούν στη βαθύτερη κατανόηση των οικονομικών δεικτών.

Φιλοδοξίας μας είναι η έκδοση του «Δελτίου» να γίνεται 2-3 φορές το χρόνο, βασικά σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ σε έντυπη η κυκλοφορία θα είναι περιορισμένη για καθαρά οικονομικούς λόγους. Το πρώτο τεύχος του «Δελτίου», είναι αρκετά εκτεταμένο, γιατί υπήρχε ανάγκη να δοθεί μια αναλυτικότερη εικόνα των οικονομικών εξελίξεων από το ξέσπασμα της κρίσης διεθνώς και την εφαρμογή των Μνημονιακών πολιτικών στην Ελλάδα.

Στις επόμενες εκδόσεις θα γίνει προσπάθεια, εκτός από στοιχεία και σχόλια για τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις, να υπάρχουν «ειδικά αφιερώματα» σε διάφορα επίκαιρα θέματα. Για προτάσεις και παρατηρήσεις, με στόχο τη βελτίωση του «Δελτίου» μπορείτε να τις στέλνεται στον σύντροφο: Γιάννη Τόλιο (ytolios@gmail.com).

Ειδικότερα στο παρόν «Δελτίο» δίνονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία, που αφορούν κυρίως τους ρυθμούς μεταβολής του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) στις μεγάλες οικονομίες, καθώς και στοιχεία για το διεθνές εμπόριο, την εξαγωγή κεφαλαίου, την απασχόληση, τις επενδύσεις, την παραγωγικότητα της εργασίας, κ.ά. Επίσης δίνονται στοιχεία για το παγκόσμιο χρέος, δημόσιο και ιδιωτικό και τις ταξικές πολιτικές διαχείρισης του από τις κυρίαρχες τάξεις. Επίσης δίνεται μια εικόνα των τάσεων «κοινωνικής πόλωσης» (συγκέντρωσης πλούτου και φτώχειας) στον πλανήτη.

Στο δεύτερο μέρος του «Δελτίου» καλύπτονται οι εγχώριες μακροοικονομικές εξελίξεις (ΑΕΠ, απασχόληση, ανεργία, επενδύσεις, παραγωγικότητα εργασίας, μισθοί, κερδοφορία κεφαλαίου κ.ά.). Επίσης δίνονται αναλυτικά στοιχεία για τις συνέπειες εφαρμογής των Μνημονίων στους εργαζόμενους και τα λαϊκά στρώματα, καθώς και αναλυτική εικόνα του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους και τις τραγικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της πολιτικής της λιτότητας, ως μοχλός εξόδου από την κρίση.

Τέλος γίνεται σύντομη αναφορά για τους κυριότερες άξονες εναλλακτικής οικονομικής πολιτικής για την έξοδο από την κρίση στα πλαίσια των προγραμματικών κατευθύνσεων της ΛΑΕ.

Η Συντακτική Επιτροπή

Μάϊος 2017

1. Διεθνές περιβάλλον

1.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

Οκτώ χρόνια μετά την εκδήλωση της μεγαλύτερης καπιταλιστικής κρίσης από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, οι κυρίαρχες τάξεις διεθνώς συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που οδήγησαν σε αυτήν, αλλά και τα νέα ζητήματα που δημιούργησαν οι έκτακτες πολιτικές που εφαρμόζονται για την διαχείριση της.

Η κρίση και οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της είχαν σαν αποτέλεσμα:

- την εκκαθάριση επιχειρήσεων και την καταστροφή κεφαλαίων
- την απώλεια θέσεων εργασίας σε μεγαλύτερο βαθμό στις ΗΠΑ από ότι στην Ευρώπη
- την επιδείνωση της θέσης των τραπεζών
- την μείωση των μακροπρόθεσμων επενδύσεων
- την ένταση των γεωπολιτικών και ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών

Παρά το γεγονός ότι στις περισσότερες αναπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες η κατάσταση έχει σταθεροποιηθεί, ο νεοφιλελευθερισμός βρίσκεται σε μία φάση φθίνουσας ανάπτυξης. Μία κατάσταση που δεν είναι εύκολο να υπερβεί χωρίς σημαντικούς μετασχηματισμούς και ιδιαίτερα χωρίς ένα νέο τεχνικό υπόδειγμα που να δώσει ώθηση στην άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας και στην αύξηση της κερδοφορίας του κεφαλαίου.

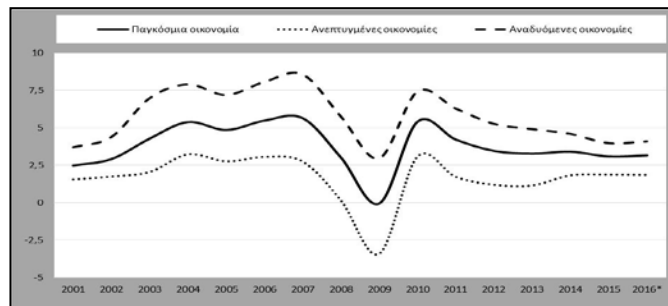
Η εξάντληση του αναπτυξιακού υποδείγματος, και μεταξύ άλλων η ωρίμανση και (φθίνουσα απόδοση) των τεχνολογικών καινοτομιών (κυρίως στους τομείς πληροφορικής και επικοινωνιών, χρηματοοικονομικό και ενεργειακό τομέα), έχουν σαν αποτέλεσμα τους φθίνοντες ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας. Στους μειωμένους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας εργασίας στις περισσότερες από τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες επιδρά η μετατόπιση του οικονομικού βάρους από την βιομηχανία στις υπηρεσίες.

Σε ορισμένες από τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες είναι στάσιμη ή και μειώνεται η οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου, λόγω των τάσεων υπερεπένδυσης.

Οι παράγοντες αυτοί οδηγούν σε φθίνοντες ρυθμούς αύξησης του Α.Ε.Π. σε σχέση με όλες τις προηγούμενες περιόδους του καπιταλισμού αλλά και σε μείωση της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής αλλά και σε μείωση της δυνητικής μεγέθυνσης του Α.Ε.Π.

Ειδικότερα το Α.Ε.Π. στις αναπτυγμένες χώρες, έχει αυξηθεί μόνο κατά 9 % την περίοδο 2007 – 2016, ενώ ειδικά στην Ευρωζώνη μόλις κατά 2 %. Πρόκειται ουσιαστικά για απώλεια μίας δεκαετίας «ανάπτυξης». Αντίθετα το Α.Ε.Π. των αναδυόμενων οικονομιών εμφανίζει μεγαλύτερους ρυθμούς, με αποτέλεσμα την αλλαγή του ειδικού βάρους τόσο μεταξύ των δύο ομάδων χωρών, όσο και μεταξύ ξεχωριστών χωρών.

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη παγκόσμιου ΑΕΠ (ανά κύρια οικονομική περιοχή, % πραγματικές μεταβολές)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: IMF, World Economic Outlook Database (April 2017). Επεξεργασία των Συντακτών.

Πίνακας 1: Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας

	Αριθμός κρατών	Μερίδιο στο ΑΕΠ (%)	ΑΕΠ ετήσιες μεταβολές όγκου (%)								Επίπεδο ΑΕΠ 2016	Πληθωρισμός (ετήσιες μεταβολές %)		Δημοσιονομικό αποτέλεσμα (%ΑΕΠ)		Ακαθάριστο δημόσιο χρέος (% ΑΕΠ)		Επίπεδο Ακαθάριστου δημόσιου χρέους 2016	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2007=100		2015	2016	2015	2016	2015	2016		2007=100	2015
Παγκόσμιο σύνολο	191	100	5,4	4,2	3,5	3,3	3,4	3,1	3,2	132,9										
1. Προηγμένες οικονομίες	39	42,4	3,1	1,7	1,2	1,2	1,8	1,9	1,9	109,8	0,3	0,8	-2,8	-3	104,8	106,6	149,3	0,6	0,7	
ΗΠΑ		15,8	2,5	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4	2,4	112,6	0,1	1,2	-3,5	-4,1	105,2	108,2	167,9	-2,6	-2,5	
Ιαπωνία		4,2	4,7	-0,5	1,7	1,4	-0,03	0,5	0,5	101,4	0,8	-0,2	-5,2	-5,2	248	250,4	136,2	3,3	3,7	
Ην. Βασίλειο		2,4	2,5	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4	2,4	109,4	0	0,7	-4,4	-3,4	89	88,6	204,8	-4,3	-5	
Ζώνη του ευρώ	19	12	2,1	1,6	-0,9	-0,3	0,9	1,6	1,5	102,3	0	0,2	-2,1	-1,7	93,2	92,5	142,6	3,3	3,6	
2. Αναδυόμενες & αναπτυσσόμενες οικονομίες	152	57,6	7,4	6,3	5,3	4,9	4,6	4,0	4,1	155,5	4,7	4,5	-4,5	-4,7	45,1	47,3	126,7	-0,1	-0,3	
Κίνα		17,3	10,6	9,5	7,7	7,7	7,3	6,9	6,5	205,3	1,4	2,1	-2,7	-3	42,9	46,3	135,6	3	2,4	
Ρωσία		3,3	4,5	4,3	3,5	1,3	0,7	-3,7	-1,8	105,5	15,5	7,2	-3,5	-3,9	16,4	17,1	227,9	5,2	3	

* Εκτιμήσεις του IMF

Πηγές: ΔΝΤ, World Economic Outlook Update, Ιανουάριος και Απρίλιος 2017 και World Economic Outlook, Οκτώβριος 2016. Για τη ζώνη του ευρώ και το Ηνωμένο Βασίλειο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, Winter 2017, Φεβρουάριος 2017. Επεξεργασία των Συντακτών

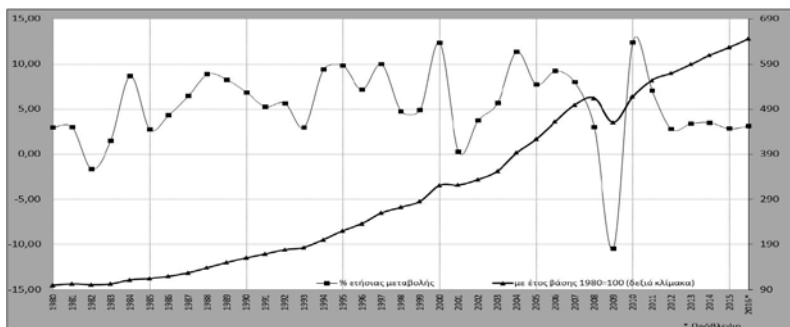
Πίνακας 2: Α.Ε.Π. (σταθερές τιμές 2009 δισ. \$)

	1990	2000	2010	2016*
Παγκόσμιο σύνολο	34.891,4	40.671,0	64.779,6	66.750,7
1. Προηγμένες οικονομίες	27.246,3	32.428,5	42.422,2	40.905,3
ΗΠΑ	8.955,1	12.559,7	14.783,7	16.741,5
Ιαπωνία	4.649,2	5.777,5	5.432,3	3.980,7
Ην. Βασίλειο	1.640,5	1.898,8	2.374,0	2.490,7
Ζώνη του Ευρώ	8.670,2	7.935,8	12.510,8	10.693,2
2. Αναδυόμενες & αναπτυσσόμενες οικονομίες	7.645,1	8.242,5	22.357,4	25.845,4
Κίνα	593,9	1.476,2	5.932,8	10.268,8
Ρωσία	129,4	338,3	1.606,9	1.021,9

* Εκτιμήσεις
 1. Στοιχεία 1991 2. Στοιχεία 1992
 Πηγή: ΔΝΤ, World Economic Outlook Update, Απρίλιος 2017. Επεξεργασία στοιχείων των Συντακτών

Από τα βασικά χαρακτηριστικά της περιόδου μετά την κρίση είναι η στασιμότητα της παραγωγικότητας, του παγκόσμιου εμπορίου και των εξαγωγών κεφαλαίων μεταξύ των αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών.

Διάγραμμα 2: Όγκος παγκόσμιου εμπορίου

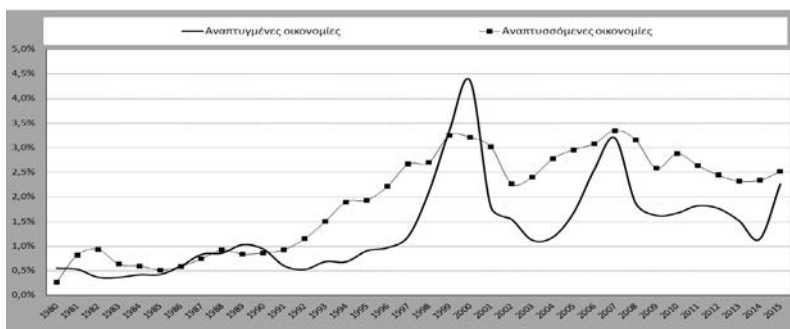
Πηγή: UNCTAD Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 3: Παγκόσμιο εμπόριο (σταθερές τιμές 2009 = 100, δις. \$)

	1980	1990	2000	2010	2015
Παγκόσμιο σύνολο	10.741,9	12.759,6	19.404,2	37.015,4	37.814,4
1. Προηγμένες οικονομίες	7.538,6	9.507,6	13.273,4	21.336,3	20.920,9
ΗΠΑ	1.267,6	1.724,2	3.083,7	4.141,6	4.542,9
Ιαπωνία	684,9	930,0	1.207,4	1.644,1	1.352,4
Ην. Βασίλειο	631,6	753,8	1.023,6	1.395,5	1.480,1
Ζώνη του Ευρώ	3.526,6	4.498,5	5.600,8	9.809,1	9.204,1
2. Αναδυόμενες & αναπτυσσόμενες οικονομίες	2.910,9	2.905,8	5.772,0	14.405,2	15.833,4
Κίνα	82,5	155,9	647,5	3.226,1	4.075,6
Ρωσία		193,1	215,5	761,9	614,5

1. Στοιχεία 1982 2. Στοιχεία 1994
Πηγή: UNCTAD Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 3: Ξένες άμεσες επενδύσεις (εισορές, ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: UNCTAD Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 4: Ξένες άμεσες επενδύσεις (σταθερές τιμές 2009, σε δις. \$)

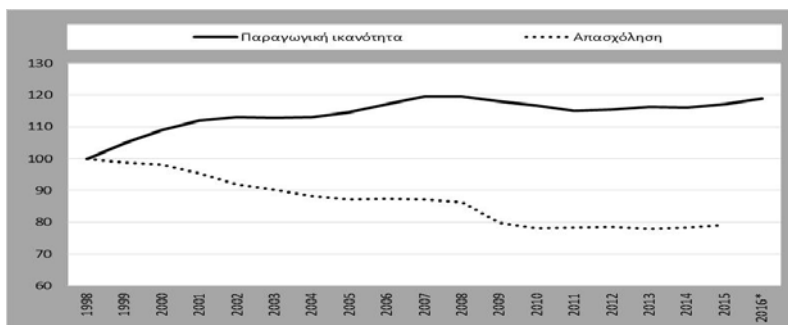
	1980	1990	2000	2010	2015
Αναπτυγμένες οικονομίες					
Εισορές	105,9	254,9	1.368,4	691,4	876,8
Εκροές	111,2	345,6	1.308,2	971,5	970,3
Αναπτυσσόμενες οικονομίες					
Εισορές	16,7	51,9	283,8	617,8	696,6
Εκροές	6,1	19,6	108,2	353,7	344,3

Πηγή: UNCTAD Επεξεργασία των Συντακτών

Τις προηγούμενες δεκαετίες η αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου και οι εξαγωγές κεφαλαίου, είχαν σαν αποτέλεσμα τη μετατόπιση της βιομηχανικής παραγωγής από τις αναπτυγμένες, στις υπό ανάπτυξη και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Το αποτέλεσμα ήταν συγκριτικά μικρή αύξηση της παραγωγικής ικανότητας της

βιομηχανίας στις αναπτυγμένες χώρες σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες και η πολύ μεγάλη μείωση της απασχόλησης στον βιομηχανικό τομέα. Το γεγονός αυτό έπαιξε ρόλο στην περαιτέρω «πόλωση» στην αγορά εργασίας, με τη δημιουργία περισσότερων θέσεων χαμηλής και μέσης ειδίκευσης, στους τομείς των εσωτερικά προσανατολισμένων υπηρεσιών, και λιγότερων θέσεων υψηλής ειδίκευσης και αμοιβών, στους τομείς της μεταποίησης και των εξαγωγικά προσανατολισμένων υπηρεσιών.

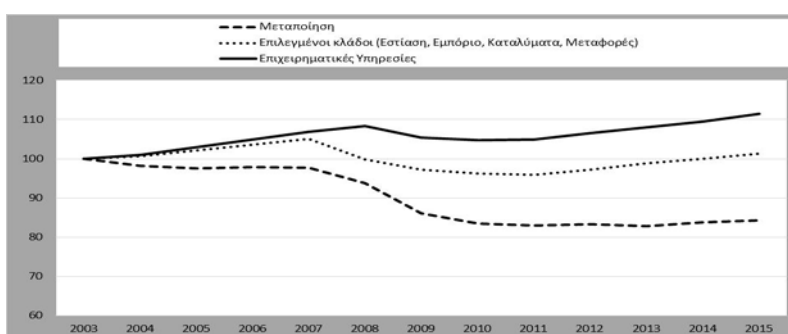
Διάγραμμα 4: Παραγωγική ικανότητα και απασχόληση στη Μεταποίηση (1998=100, ΗΠΑ+Ευρωζώνη+Η.Β.+Ιαπωνία)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat (Business and Consumer Surveys), OECD Stats, Federal Reserve Economic Data. Επεξεργασία των Συντακτών

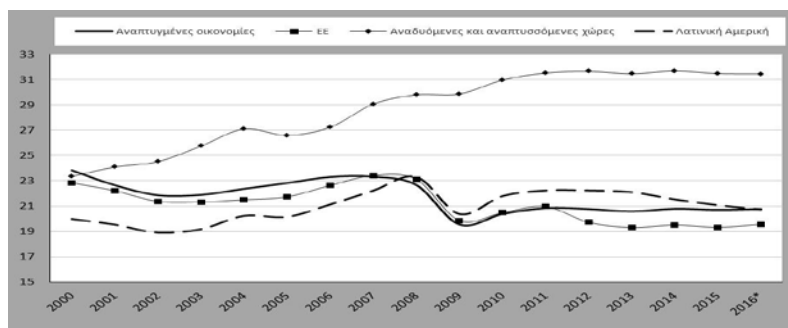
Διάγραμμα 5: Απασχόληση σε τομείς της οικονομίας για επιλεγμένες οικονομίες (ΗΠΑ, Η.Β, Ιαπωνία, Ευρωζώνη, 2003=100).

Πηγή: Eurostat (Labor Force Surveys), OECD Stats, Bureau of Economic Analysis (BEA). Επεξεργασία των Συντακτών

Αντίστοιχα οι επενδυτικοί ρυθμοί ως ποσοστό του Α.Ε.Π. είναι σημαντικά υψηλότεροι στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Διάγραμμα 6: Επενδύσεις σε βασικές ομάδες χωρών (ως % του ονομαστικού Α.Ε.Π.)

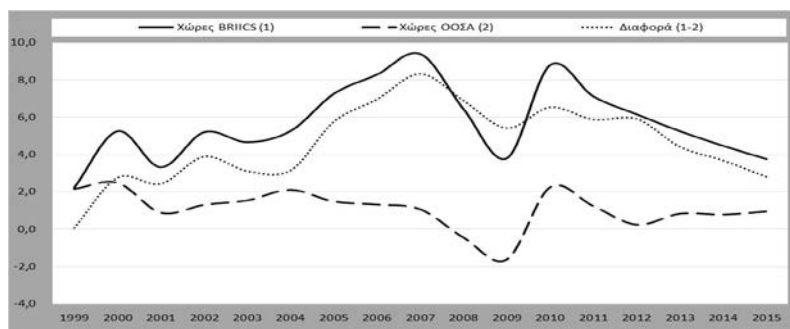

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: IMF, World Economic Outlook Database (April 2017) Επεξεργασία των Συντακτών

Η αύξηση της κατά κεφαλή παραγωγικότητας της εργασίας μετά την κρίση είναι μηδενική στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες ενώ φθίνει στις αναπτυσσόμενες χώρες.

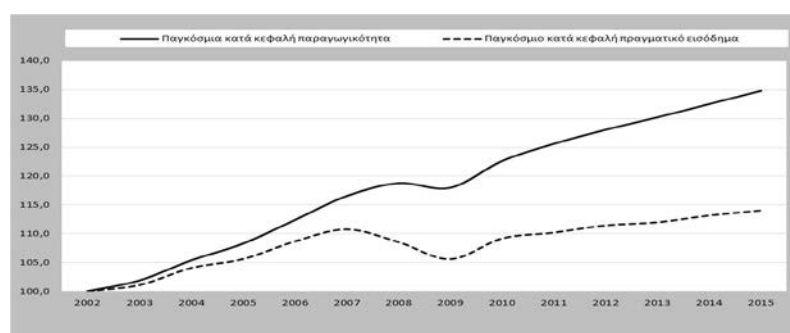
Διάγραμμα 7: Κατά κεφαλή παραγωγικότητα της εργασίας (% μεταβολές κατ έτος)

Πηγή: OECD Stats. Επεξεργασία των Συντακτών

Όμως παρά τη στασιμότητα σε διεθνές επίπεδο διευρύνεται η απόκλιση μεταξύ του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας και των εργατικών μισθών άρα αυξάνεται και ο βαθμός εκμετάλλευσης.!

Διάγραμμα 8: Εξέλιξη μεταξύ της κατά κεφαλή παραγωγικότητα της εργασίας και εισοδήματος

Πηγή: World Bank, World Development Indicators. Επεξεργασία των Συντακτών

Το γεγονός αυτό επιδρά στην ενίσχυση του ποσοστού κέρδους, παρά τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του Α.Ε.Π., που αποτελεί έναν από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους οι κεφαλαιοκράτες επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την πτώση του. Η δυνατότητα τους να σταθεροποιούν ή και να αυξάνουν το ποσοστό κέρδους, παρά την οικονομική στασιμότητα, οφείλεται σε κοινωνικό - πολιτικούς παράγοντες (ένταση της ανισοκατανομής εισοδήματος), αλλά και στις δυνατότητες εντατικοποίησης της εργασίας που δίνουν οι παραγωγικοί μετασχηματισμοί των τελευταίων δεκαετιών.

Από την άλλη σε πολιτικό επίπεδο, η ευρύτερη αριστερά δεν μπόρεσε να παρέμβει αποτελεσματικά και να αξιοποιήσει την κρίση ως ευκαιρία ανατροπών. Το γεγονός αυτό οδήγησε, είτε σε πολιτική ισχυροποίηση των εκφραστών του κεφαλαίου στις αναπτυγμένες χώρες, είτε «αντιπολιτευτικές» πρακτικές να εκφράζονται κυρίως από συντηρητικά-λαϊκίστικα κόμματα. Σε επίπεδο παραγωγικών μετασχηματισμών, η αυξανόμενη διεθνοποίηση του κεφαλαίου, ο κατακερματισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων και η ενίσχυση του τριτογενούς τομέα, μειώνει τις δυνατότητες κοινωνικών αντιστάσεων στους χώρους παραγωγής.

Οι εξελίξεις αυτές (στασιμότητα διεθνούς εμπορίου, στασιμότητα εξαγωγής κεφαλαίων, «πόλωση» αγοράς εργασίας), διαμορφώνουν όρους για «αμφισβήτηση της παγκοσμιοποίησης» και από αστικά πολιτικά ρεύματα. Είναι χαρακτηριστική η άνοδος του Τραμπ στην προεδρία των Η.Π.Α., αλλά και η ενίσχυση των ευρωσκεπτικιστικών ρευμάτων από δυνάμεις της δεξιάς. Ωστόσο τα συγκεκριμένα πολιτικά ρεύματα, επιχειρούν να συγκεράσουν τη δυσαρέσκεια τμημάτων των εργαζόμενων, με την επιδίωξη των κυρίαρχων τάξεων για αύξηση του ποσοστού κέρδους με μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων και περαιτέρω απορρυθμίσεις των αγορών, του τραπεζικού τομέα και των εργασιακών σχέσεων. Επιδιώκουν επίσης την βελτίωση της θέσης τους στο διεθνή ανταγωνισμό, παρά μία συνολικότερη αλλαγή υποδείγματος σε σχέση με το νεοφιλελευθερισμό και την παγκοσμιοποίηση.

1.2. Το παγκόσμιο χρέος, η διαχείριση του από τις κυρίαρχες τάξεις και η επεκτατική νομισματική πολιτική.

Η φθίνουσα τροχιά του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, σχετίζεται με την διόγκωση του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους τις δύο τελευταίες δεκαετίες, που αποτέλεσε ένα από τα δομικά χαρακτηριστικά του νεοφιλελευθερισμού και αφετηρία για την εκδήλωση της κρίσης του 2008 – 2009.

Η αύξηση αυτή βασίστηκε: α) στην ύπαρξη σημαντικών πλεονασμάτων κεφαλαίου και τραπεζικής ρευστότητας, που δεν μπορούσαν να βρουν διέξοδο σε παραγωγικές επενδύσεις, β) στην απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, γ) στις νέες τεχνικές δυνατότητες παρακολούθησης και αξιολόγησης των επενδύσεων στον χρηματοοικονομικό τομέα, δ) στο γεγονός ότι ο δανεισμός «θεράπευσε» μερικώς την υστέρηση μεταξύ πραγματικών αμοιβών και παραγωγικότητας της εργασίας, ενισχύοντας την κατανάλωση των εργαζόμενων τάξεων. Ένα σημαντικό τμήμα των δανείων «τιτλοποιήθηκαν» και έγιναν «εμπορικά» προϊόντα, τα οποία πωλούνταν και μεταπωλούνταν, χωρίς κανείς να γνωρίζει επακριβώς την αρχική προέλευση και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των αρχικών δανείων.

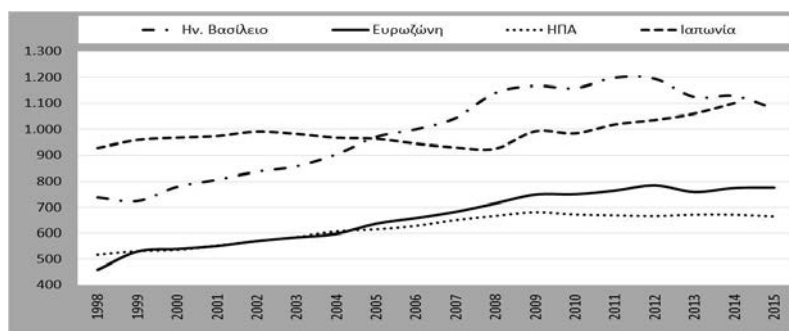
Η αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων από ευρύτερα λαϊκά στρώματα, αποτέλεσε την θρυαλλίδα που οδήγησε στην κρίση του 2008 – 2009. Όμως η πραγματική αιτία της κρίσης ήταν η υπέρμετρη αύξηση του δανεισμού με χαλαρά πιστωτικά κριτήρια, η οποία ήταν ασύμβατη με την αναπτυξιακή τροχιά του διεθνούς καπιταλισμού. Ο διεθνής καπιταλισμός δεν μπορούσε να παράγει τον απαιτούμενο μελλοντικό όγκο υπεραξίας ώστε να αποδοθεί ένα μέρος της για να καλυφθούν οι υποχρεώσεις (ως κέρδη) σε όσους κατείχαν το χρέος, δηλαδή το πλασματικό κεφάλαιο.

Το αποτέλεσμα ήταν η καταστροφή ενός τμήματος του χρέους, είτε με την μορφή χρεοκοπιών, είτε με την διαγραφή απαιτήσεων από τους ισολογισμούς των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων και η μετατόπιση ενός άλλου τμήματος στους ισολογισμούς των κεντρικών τραπεζών (χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ελληνικού χρέους). Ωστόσο παρά το μεγάλο εύρος της, αυτή δεν οδήγησε σε τέτοιας έκτασης χρεοκοπίες, διαγραφές χρεών και καταστροφής κεφαλαίων που απαιτούνταν, για μία συνολικότερη εξυγίανση, από την σκοπιά των κεφαλαιοκρατών.

Οι αστικές τάξεις έκαναν συντονισμένες παρεμβάσεις, αλληλοστηρίχθηκαν, αξιοποίησαν μηχανισμούς που είχαν οικοδομήσει, όπως οι Κεντρικές Τράπεζες, το ΔΝΤ κ.λ.π., διαμόρφωσαν νέους μηχανισμούς παρέμβασης όπως το ΕΜΣ και ακολούθησαν πολιτικές με κύριο στόχο την εκτόνωση της κρίσης και σταθεροποίηση του χρέους. Ωστόσο είναι εξαιρετικά δύσκολο να δημιουργήσουν συνολική αντιστροφή μίας δομικής τάσης του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, χωρίς εκτεταμένη καταστροφή του πλασματικού κεφαλαίου.

Στο πλαίσιο αυτό το συνολικό χρέος, εξακολουθεί και αυξάνεται, αν και με μικρότερους ρυθμούς από ότι πριν από την κρίση και έχει φτάσει σε ασύλληπτα μεγέθη.

Διάγραμμα 9: Συνολικό χρέος* επιλεγμένες οικονομίες (ως % του ΑΕΠ)

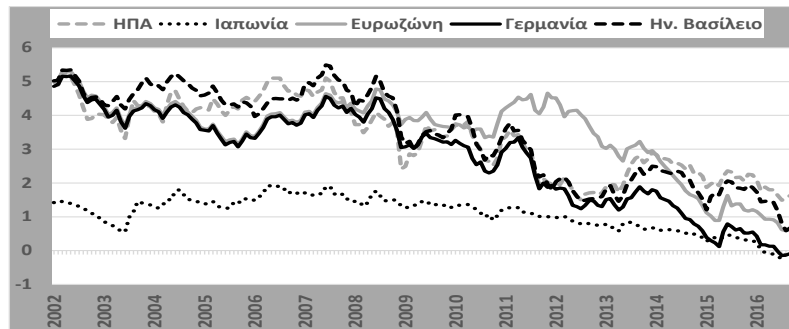

*Ιδιωτικό και Δημόσιο Χρέος συμπεριλαμβανομένου του χρηματοπιστωτικού τομέα
Πηγή: OECD Stats (Financial Indicators, Stock). Επεξεργασία των Συντακτών

Οι κυρίαρχες τάξεις απέφυγαν μία εκτεταμένη ακύρωση του χρέους (δημόσιου ή ιδιωτικού), η οποία ήταν αντίθετη με τα συμφέροντα των ισχυρότερων τμημάτων τους, αλλά και γιατί κάτι τέτοιο δημιουργεί κινδύνους για μία ευρύτερη κρίση του νεοφιλελεύθερου καθεστώτος συσσώρευσης. Ακολούθησαν συνδυασμένες πολιτικές: α) Με τη διατήρηση χαμηλότερων επιτοκίων σε σχέση με τους ρυθμούς ανάπτυξης, β) Με την μεταφορά ενός τμήματος του χρέους στον ισολογισμό των κεντρικών τραπεζών, γ) Με τη περιοριστική δημοσιονομική πολιτική,

ώστε με τα πλεονάσματα να βελτιώσουν τις δυνατότητες εξυπηρέτησης του χρέους.

Διάγραμμα 10: Επιτόκιο 10ετούς ομολόγου (%)

Πηγή: AMECO. Επεξεργασία των Συντακτών

Οι εξελίξεις αυτές καθιστούν το διεθνές νομισματικό σύστημα πιο ασταθές. Η διατήρηση των επιτοκίων σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η χορήγηση μεγάλης ρευστότητας, προοπτικά δημιουργεί περαιτέρω ανισορροπίες. Ειδικά στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, η φερεγγυότητα των οφειλετών (κρατών, επιχειρήσεων και ιδιωτών), διασφαλίζεται από την επεκτατική νομισματική πολιτική. Μία σημαντική άνοδος των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, θα δημιουργούσε κινδύνους αφερεγγυότητας για τους οφειλέτες, με αποτέλεσμα προκειμένου να το αποφύγουν, να εξαναγκασθούν σε μείωση της ζήτησης και επαναφορά της ύφεσης.

Ωστόσο η διατήρηση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα, απαιτεί την ακόμα μεγαλύτερη νομισματική επέκταση. Το αποτέλεσμα είναι η προσπάθεια διοχέτευσης της πλεονάζουσας ρευστότητας σε επενδύσεις χαρτοφυλακίου, στην αγορά μετοχών και στην κτηματαγορά. Η ύπαρξη πλεονάζουσας ρευστότητας, δημιουργεί «εν δυνάμει» επιφυλάξεις για την ποιότητα αυτού του χρήματος και μελλοντικούς κινδύνους για την φυγή από συγκεκριμένα νομίσματα προς άλλα, αλλά και προς ασφαλείς επενδύσεις. Ταυτόχρονα η πληθώρα χρήματος αυξάνει τεχνητά την αξία περιουσιακών στοιχείων (μετοχών, ακινήτων, κά) και δημιουργεί κινδύνους για την ανάπτυξη νέων «φουσκών». Έτσι οι κυρίαρχες μακροοικονομικές πολιτικές, είναι εγκλωβισμένες σε ένα φαύλο κύκλο, η επεκτατική νομισματική πολιτική δημιουργεί κίνδυνο νέων φουσκών, ενώ έστω και σε μικρότερο βαθμό, ενισχύει την αναπτυξιακή δυναμική του χρέους. Ωστόσο η διακοπή της εγκυμονεί κινδύνους απότομης μείωσης της αξίας διαφόρων περιουσιακών στοιχείων και το κυριότερο αύξησης των επιτοκίων, που σε ορισμένες χώρες θα οδηγήσουν σε ανεξέλεγκτη δυναμική του χρέους.

Τόσο η νεοφιλελεύθερη πολιτική γενικά, όσο και οι πολιτικές διαχείρισης του χρέους από τις κυρίαρχες ελίτ, αποσκοπούν στην μετακύλιση των βαρών της κρίσης και ενίσχυσης του ποσοστού κέρδους, με ένταση της ανισοκατανομής του εισοδήματος και συσσωρευμένου πλούτου, κυρίως σε βάρος της εργατικής τάξης, αλλά και των άλλων λαϊκών στρωμάτων.

Οι διάφορες εκθέσεις τραπεζών και συστημικών εντύπων, ομολογούν με κυνικό τρόπο το «διπλό πρόσωπο του καπιταλισμού». Δηλαδή την ταυτόχρονη συγκέντρωση πλούτου σε λίγα χέρια και τη φτώχεια στη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού. Ειδικότερα σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου Μελετών της ελβετικής τράπεζας «Credit Swiss» για την εξέλιξη του πλούτου στο κόσμο, επισημαίνει ότι ο παγκόσμιος ιδιωτικός πλούτος στον πλανήτη το 2016, ανήλθε σε 256 τρις δολ. (241 τρις ευρώ). Από αυτά τα 256 τρις το 0,7% του πληθυσμού – περίπου 33 εκατ. άτομα – ελέγχουν σε χρηματοοικονομική και φυσική μορφή τα 116,6 τρις, δηλ. το 45,6% του παγκόσμιου πλούτου.!

Την ίδια στιγμή υπάρχουν 3,54 δισεκατομμύρια άνθρωποι – 73% του πληθυσμού – που μοιράζονται 6,1 τρις δολ., δηλαδή μόλις το 2,4% του παγκόσμιου πλούτου. Αυτό σημαίνει ότι το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει με κάτι λιγότερο από το 1% του παγκόσμιου πλούτου, όταν το πλουσιότερο 10% έχει στα χέρια του το 89% του συνολικού πλούτου και στην κορυφή το 1% ελέγχει το 50% του πλούτου. Να σημειωθεί ότι από τις αρχές του αιώνα (δηλ. τα τελευταία 16 χρόνια), ο αριθμός των εκατομμυριούχων αυξήθηκε κατά 156% και των δισεκατομμυριούχων

κατά 216%.!! Σύμφωνα με την πιο πάνω έκθεση, ανάμεσα στα 33 εκατ. πολυεκατομμυριούχων, υπάρχουν 77.000 έλληνες, η συνολική περιουσία των οποίων ξεπερνά τα 116,6 δις δολ.!

Επίσης σύμφωνα με το αμερικάνικο περιοδικό «Forbes», ο αριθμός των δισεκατομμυριούχων στον κόσμο αυξήθηκε από 1.810 το 2015, σε 2.043 άτομα το 2016 (κατά 233 άτομα περισσότερα), ενώ ο συνολικός πλούτος τους από 6,48 τρις, σε 7,67 τρις (αύξηση 18%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση του αριθμού των δισεκατομμυριούχων, είναι η μεγαλύτερη στα 31χρονη ιστορία των «Forbes». Πρώτος στη λίστα των 2.043 δισεκατομμυριούχων το 2016 ήταν ο Μπιλ Γκέις της Microsoft (86 δις), δεύτερος ο Γουώρεν Μπάφετ της Berkshire (75,6 δις), τρίτος ο Τζέφ Μπέζος της Amazon.com (72,9 δις), κλπ. Στη λίστα των δισεκατομμυριούχων υπήρχαν και αρκετοί έλληνες. Εκτός από τον ελληνοαμερικανό Τζον Κατσιματίδης, με περιουσία 3,3 δις δολ., ήταν και ο Φίλιππος Νιάρχος (2,5 δις), ο Αριστοτέλης Μυστακίδης (2,1 δις) και ο Σπύρος Λάτσης (2 δις). Η συνολικά περιουσία των τεσσάρων ανέρχεται σε 10 δις δολ. Το τελευταίο επιβεβαιώνει το γνωστό, ότι «η Ελλάδα μπορεί να είναι μια φτωχή χώρα, αλλά έχει πολύ πλούσιους»!!

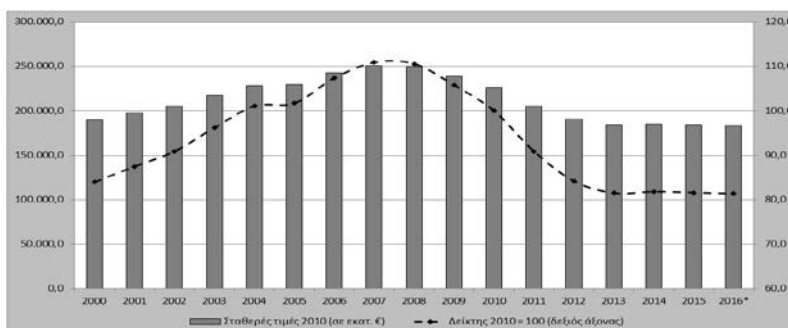
2. Ελλάδα - κρίση χωρίς τέλος - παρατεταμένη κοινωνική καταστροφή

2.1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

Στην Ελλάδα εκδηλώθηκε η οξύτερη μεταπολεμική κρίση σε χώρα του ανεπτυγμένου καπιταλισμού. Η πρωτοφανής ένταση της, σχετίζεται με το γεγονός ότι στην ελληνική περίπτωση συντονίστηκαν και αλληλοτροφοδοτήθηκαν δύο είδη κρίσεων: α) Η κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου, που άρχισε να εκδηλώνεται από το 2008 με την μείωση του ποσοστού κέρδους και της αποδοτικότητας του κεφαλαίου και β) Η κρίση δημόσιου χρέους που έπληξε τις χώρες της περιφέρειας της Ευρωζώνης. Στο πλαίσιο αυτό η ένταση της ελληνικής κρίσης κατέστησε τη χώρα αδύνατο κρίκο της ιμπεριαλιστικής ολοκλήρωσης της Ε.Ε., ενώ η Ελλάδα έγινε ταυτόχρονα ιδιόμορφο «πειραματόζωο», εφαρμογής ακραίων νεοφιλελεύθερων πολιτικών, αδιανόητων ως προς τις κοινωνικές τους επιπτώσεις και με προδιαγεγραμμένη την αποτυχία αντιμετώπισης του χρέους.

Σε αυτά τα πλαίσια, όλοι οι κοινωνικοί και οικονομικοί δείκτες επιδεινώθηκαν, με ρυθμούς που δεν μπορούσαν να προβλέψουν ούτε κι αυτοί που σχεδίασαν τα Μνημόνια, αλλά πιθανόν ούτε και οι επικριτές των «μνημονιακών πολιτικών». Η πτώση του Α.Ε.Π. διαρκεί επτά χρόνια και έχει πλησιάσει σωρευτικά στο 27 % σε σχέση με το επίπεδο του 2008. Η πραγματική ανεργία αγγίζει το 30%, η μετανάστευση, ιδιαίτερα των μορφωμένων και δυναμικών στρωμάτων του πληθυσμού, κυμαίνεται στο 1-2% του εργατικού δυναμικού κατ' έτος, η μείωση της μέσης αμοιβής των εργαζόμενων σωρευτικά ανέρχεται στο 27%, των συντάξεων πάνω από 30%, της ιδιωτικής κατανάλωσης 35%, κά.

Διάγραμμα 11: Εξέλιξη του ΑΕΠ (Ελλάδα 2000-2016, σταθερές τιμές 2010)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (National Accounts). Επεξεργασία των Συντακτών

Πρόκειται για την μεγαλύτερη σωρευτική πτώση του Α.Ε.Π. σε αναπτυγμένη χώρα μετά τον πόλεμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2000 το ελληνικό Α.Ε.Π. ήταν σε σταθερές τιμές 190 δις ευρώ, το 2007 είχε ανέλθει σε 251

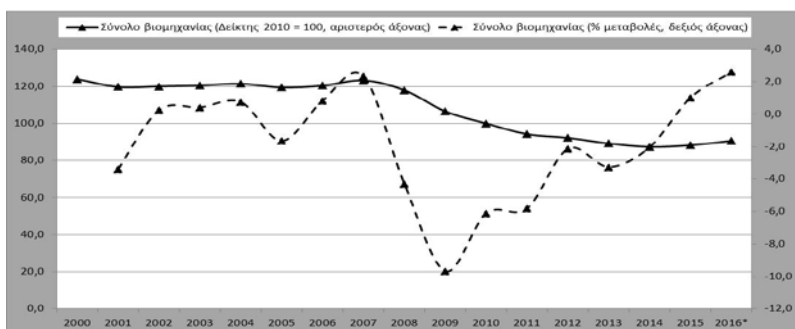
δισ ευρώ και το 2016 σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία κυμάνθηκε στα 182 δισ ευρώ δηλαδή βρισκόταν σε χαμηλότερο επίπεδο από ότι το 2000.

Η κρίση και οι εφαρμοζόμενες πολιτικές υπέρβασή της, έπληξαν και την παραγωγική δομή της ελληνικής οικονομίας. Τα τελευταία έξη χρόνια, παρουσιάζεται το πρωτοφανές φαινόμενο της παρατεταμένης αποεπένδυσης κεφαλαίου, με κλείσιμο και υπολειτουργία παραγωγικών μονάδων, και μη ανανέωση παραγωγικού και άλλου εξοπλισμού. Πολύ μεγάλη μείωση έχει υποστεί η βιομηχανική παραγωγή, η οποία έπεσε 35 % από τα υψηλότερα επίπεδα που βρέθηκε από την αρχή της κρίσης. Η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία έχει μειωθεί κατά 25 % σε σχέση με το 2017. Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες σωρευτικές μειώσεις σε χώρα του αναπτυγμένου καπιταλισμού σε περίοδο ειρήνης. Ιδιαίτερα μεγάλο πλήγμα έχει δεχτεί η βιομηχανία και οι κατασκευές. Συνολικά ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει, την περίοδο 2008 – 2016, σωρευτική απώλεια της τάξης του 45 %.

Πίνακας 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε βασικές τιμές (2011 - 2016) (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές και συμβολές ανά κλάδο, σταθερές τιμές 2010 και τρέχουσες για το 2016)								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 (2007 = 100)	2016 (τρέχουσες τιμές, εκατ. €)
1. Γεωργία, δασοκομία και αλιεία								
% μεταβολές	-1,5	9,0	-6,2	3,5	-2,2	-1,0	111,9	6.172,6
% συμβολή	-0,1	0,3	-0,3	0,1	-0,1	0,0		
2. Δευτερογενής τομέας								
% μεταβολές	-10,8	-6,8	-4,9	-6,5	0,0	2,5	55,6	24.192,9
% συμβολή	-1,7	-1,0	-0,5	-1,0	0,0	0,3		
2.1 Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας								
% μεταβολές	-4,7	-6,3	-1,2	-6,0	0,2	1,6	64,9	20.537,7
% συμβολή	-0,5	-0,7	-0,1	-0,7	0,0	0,2		
2.2 Κατασκευές								
% μεταβολές	-26,1	-8,4	-17,3	-8,3	-0,6	6,8	35,3	3.655,2
% συμβολή	-1,2	-0,3	-0,6	-0,3	0,0	0,2		
3. Τριτογενής τομέας								
% μεταβολές	-9,2	-7,2	-2,3	1,4	-0,4	-0,2	79,0	123.060,0
% συμβολή	-7,5	-6,8	-1,8	1,1	-0,3	-0,2		
3.1 Εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και αποθήκευση								
% μεταβολές	-12,1	-15,7	-4,1	4,7	-0,7	-0,6	66,0	37.580,4
% συμβολή	-3,0	-3,8	-0,9	1,0	-0,2	-0,1		
3.2 Ενημέρωση και επικοινωνία								
% μεταβολές	-18,9	-11,5	5,5	-10,5	-1,3	1,2	59,2	5.262,4
% συμβολή	-0,7	-0,4	0,2	-0,4	0,0	0,0		
3.3 Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες								
% μεταβολές	-14,1	-5,0	0,9	-4,6	0,9	-2,2	80,1	7.218,2
% συμβολή	-0,7	-0,2	0,0	-0,2	0,0	-0,1		
3.4 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας								
% μεταβολές	-7,1	5,4	1,0	3,1	1,2	0,2	129,3	27.142,8
% συμβολή	-1,2	0,9	0,2	0,6	0,3	0,0		
3.5 Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες								
% μεταβολές	-10,7	-8,4	-12,6	-3,3	1,8	-2,7	50,1	7.368,7
% συμβολή	-0,6	-0,4	-0,7	-0,2	0,1	-0,1		
3.6 Δημόσια διοίκηση και άμυνα								
% μεταβολές	-3,5	-9,1	-3,3	1,5	-1,5	0,0	80,3	32.290,1
% συμβολή	-0,8	-2,1	-0,7	0,3	-0,3	0,0		
3.7 Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία								
% μεταβολές	-14,1	3,4	1,3	-3,1	-3,5	2,5	68,3	6.197,4
% συμβολή	-0,5	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,1		
4. Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές	-9,1	-6,5	-2,7	0,0	-0,3	0,0	75,1	153.425,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία των συντακτών.

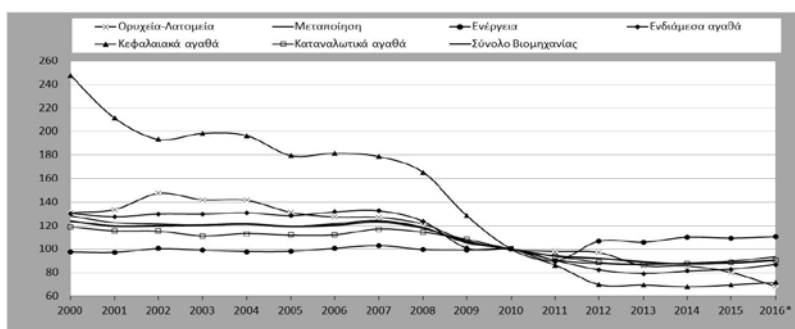
Διάγραμμα 12: Βιομηχανική παραγωγή (σταθερές τιμές 2010 = 100)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat . Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 13: Δείκτες παραγωγής επιμέρους τομέων και ομάδων αγαθών (2010=100)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat . Επεξεργασία των Συντακτών

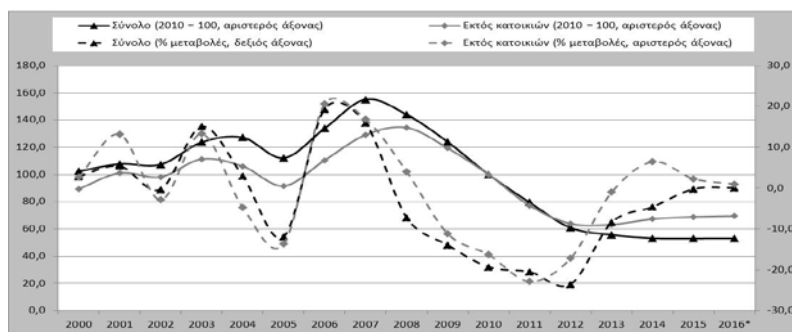
Πίνακας 6: Βιομηχανική παραγωγή										
	Συντελεστής στάθμισης έτους 2010	Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές μέσου επιπέδου δεικτών								Επίπεδο 2016 (2007=100)
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
Βιομηχανία	100	-5,9	-5,7	-2	-3,2	-1,9	1	2,3	73,5	
1. Ορυχεία - Λατομεία	6,1	100	-6,5	-2	-0,9	-11,5	-0,3	-6,5	-14,8	53,9
Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	56,6	-13,1	3,8	6,7	-14,4	-6,7	-8,3	-29,7	48,7	
Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	1,9	42,5	-24,3	-2,2	-7,9	-15,5	3,5	138,8	220,6	
Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων	9,1	16,2	11,2	-12,3	-15,3	2,9	-7,5	1,7	72,8	
Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες	32,4	-0,1	-17,9	-16,1	0,8	19,2	-2,4	1,4	51,4	
2. Μεταποίηση	69,5	100	-5,1	-9,1	-3,5	-1,1	1,8	1,8	4	75,2
Τρόφιμα	19,9	-4	-3,6	-2	-3,7	3,1	-1,6	2,5	88,5	
Ποτά	8	-7,6	-6,5	-6,1	-1,7	-0,6	2	-2,1	76,5	
Καπνός	1,7	-17,5	10,3	-8,9	2,7	-4,4	18,8	2,4	93,2	
Κλωστοϋφαντουργικές ύλες	1,5	-20,6	-14,5	-11,9	-10	-10,5	5,8	2,2	29,3	
Είδη ένδυσης	1,7	-23,1	-19,4	-11,2	-6,2	-6,7	-13,4	-9,1	24,3	
Δέρματα - Είδη υπόδησης	0,3	-36,9	-12,2	-29	-2,7	-12,8	-12,7	9,8	25,9	
Ξύλο και φελλός	0,7	9,4	-16,5	-27	-23,2	-10,3	-5,9	4,8	31,0	
Χαρτί και προϊόντα από χαρτί	2,5	-3,4	-5	-8,7	2,7	8,3	2,5	-1,8	86,8	
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	2,1	-14,1	-22,9	-18,7	-5,9	-2,5	-8	-1,4	38,3	
Παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα	15,1	5,7	-14,6	23,9	4,2	7,3	1,2	7,4	130,1	
Χημικά προϊόντα	6,3	1,5	-2,1	-9,4	2,2	1,2	3,7	6,8	84,2	
Βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και σκευάσματα	4,9	2,4	-1,2	-5,3	9,8	-4,2	7,4	3,9	137,7	
Προϊόντα από ελαστική και πλαστική ύλη	4,4	-7	-5,7	-6	-1,8	1,7	4,9	-2,6	71,2	
Μη μεταλλικά ορυκτά	7,9	-14,2	-34	-15,8	-1,9	2	0	14,2	38,6	
Βασικά μέταλλα	7	12	7,2	-5	-4,9	5,2	3,8	6	96,4	
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	4,5	0,2	-7,1	-7,3	-8,2	-1,4	-2,8	9,6	61,6	
Ηλεκτρονικοί υπολογιστές,	0,6	-26,6	-25,1	3,6	15,3	10,8	28,2	-20,7	41,6	

ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα											
Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός		2,7	-4,1	-13,5	-5,4	-13,2	-10,7	10,6	2,5	54,4	
Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού		1,5	-21	-5,2	-12	1,4	0	2,3	11,3	55,2	
Μηχανοκίνητα οχήματα, ρυμουλκούμενα, ημρυμουλκούμενα		0,5	-1,6	-40,4	4,9	2,2	2,8	-12,1	30,9	54,5	
Λοιπός εξοπλισμός μεταφορών		1	-35,1	-22,2	-40	26,9	-51,9	175	0,8	40,7	
Επιπλα		1,3	-19	-22,3	-28,1	-16,5	2,2	1	7,6	30,3	
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες		0,4	-10,5	-9,9	-15	1,5	4,7	8,3	2,2	59,0	
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού		3,5	-22,8	-6,1	-22,1	-3,1	2,9	-17,3	-5,3	33,4	
3. Ηλεκτρισμός	20,6	100	-9,2	4	1,8	-6,9	-13,6	0,5	1,4	73,6	
4. Παροχή νερού	3,8	100	0,7	-2	1,1	-2,5	-0,5	1,9	0,2	98,3	
Βιομηχανία	100		-5,9	-5,7	-2	-3,2	-1,9	1	2,3	73,5	
Βασικές Ομάδες αγαθών											
Ενέργεια	38,7		-4,9	-1,8	7,4	-4,2	-5,6	0,1	1,2	86,1	
Ενδιάμεσα αγαθά	26		-0,9	-9,5	-8,9	-3,8	2,6	2	4,5	65,5	
Κεφαλαιακά αγαθά	6,1		-22,1	-13,5	-19,2	-0,5	-2,2	2,3	3,4	40,1	
Διαρκή και καταναλωτικά αγαθά	1,7		-13,4	-15,8	-19	-12,8	-6,8	2,4	-2,1	36,2	
Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά	28		-7,2	-5,3	-5	-0,9	0,3	1,3	1,9	80,8	
Πηγή: Eurostat . Επεξεργασία των Συντακτών											

Συνολικά η βιομηχανική παραγωγή μειώνεται όχι μόνο για όλο το διάστημα της κρίσης, αλλά και πριν από αυτή, τουλάχιστον από την ένταξη στο ευρώ και μετά. Το τελευταίο διάστημα δείχνει μια σχετική σταθεροποίηση, η οποία όμως στην πραγματικότητα (όπως δείχνουν οι επιμέρους δείκτες), αντικατοπτρίζει μια αντιφατική εικόνα: σε επιμέρους κλάδους (κυρίως κλάδους καταναλωτικών αγαθών, χαμηλής παραγωγικής εξειδίκευσης) παρουσιάζεται σχετική σταθεροποίηση, ενώ σε άλλους (όπως κεφαλαιουχικά αγαθά) εμφανίζει δραματική πτώση. Η πιθανότερη ερμηνεία είναι ότι ο κύριος παράγοντας ανάκαμψης, οφείλεται στη μείωση του εργατικού κόστους (εσωτερική υποτίμηση) και όχι σε τεχνολογική αναβάθμιση ή άλλο συγκριτικό πλεονέκτημα.

Μετά από εννέα χρόνια ύφεσης, συνεχίζεται η αποσυσσώρευση κεφαλαίου. Όπως φαίνεται από το διάγραμμα, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε τροχιά αποεπένδυσης/αποσυσσώρευσης κεφαλαίου και ανακοπής του εκσυγχρονισμού (σε εξοπλισμό, υποδομές, παραγωγικές διαδικασίες). Δηλ. ουσιαστικά βρίσκεται σε πορεία καταστροφής παραγωγικής δυναμικότητας.

Διάγραμμα 14: Επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (Ελλάδα 2000-2015, σταθερές τιμές 2010)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (National Accounts). Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 7: Δείκτες επενδυτικής ζήτησης (% ετήσιες μεταβολές)							Επίπεδο 2016 (2007=100)
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών	-13,5	-19,2	-0,5	-2,2	2,3	3,4	40,1
Βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία παραγωγής κεφαλαιακών αγαθών	58,2	61,4	64,7	62,1	65,5	62,1	87,9
Τραπεζική χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων	-2,0 (Δεκ.)	-4,4 (Δεκ.)	-4,9 (Δεκ.)	-3,7 (Δεκ.)	-0,9 (Δεκ.)	-0,1 (Δεκ.)	96,8
Εκταμιεύσεις Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)		-10,5	14,5	-0,9	-2,8	-1,8	75,7

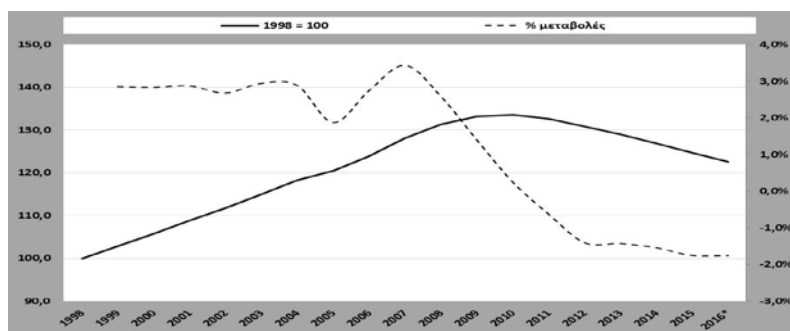
Δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σταθερές τιμές)	-41,32	-33,45	-8,2	15,47	3,08	23,0	33,0
Όγκος νέων οικοδομών και προσθηκών βάσει αδειών	-37,7	-30,6	-25,6	-5,8	-0,2	-3,9	13,6
Παραγωγή τσιμέντου	-37,8	-12,8	3,4	-3,4	3,6	23,6	45,9
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές	26,1	50,6	23,7	-29,9	-1,1	-1,1	60,2
Στεγαστική πίστη	-2,9 (Δεκ.)	-3,4 (Δεκ.)	-3,3 (Δεκ.)	-3,0 (Δεκ.)	-3,5 (Δεκ.)	-3,5 (Δεκ.)	88,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat, Τράπεζα της Ελλάδος, IOBE. Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 8: Επενδύσεις (τρέχουσες τιμές, εκατ. €)						
	2000	2005	2008	2010	2013	2015
Ιδιωτικός τομέας	28.009,0	32.675,7	44.114,8	31.350,6	15.771,1	13.546,3
Επενδύσεις επιχειρήσεων	10.823,3	11.536,1	18.536,5	14.895,5	8.129,4	8.767,3
Επενδύσεις νοικοκυριών	17.185,7	21.139,6	25.578,4	16.455,1	7.641,7	4.779,0
Δημόσιος τομέας	7.220,3	8.806,5	13.503,1	8.340,6	6.196,4	6.746,8

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών.

Διάγραμμα 15: Πραγματικό καθαρό απόθεμα κεφαλαίου (Ελλάδα, 1998 = 100)

Σημείωση: οι % μεταβολές μετρούνται στον δεξιό άξονα

*Προσωρινά στοιχεία

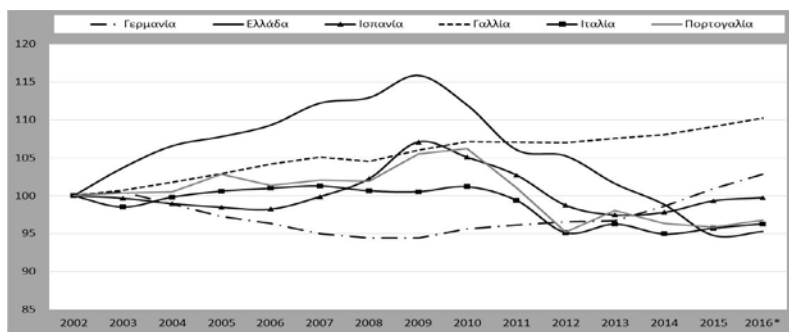
Πηγή: AMECO. Επεξεργασία των Συντακτών

Όπως δείχνει το ανωτέρω διάγραμμα η ελληνική οικονομία παρουσιάζει μείωση του αποθέματος κεφαλαίου. Δηλαδή εμφανίζει για μία μακρά περίοδο τάσεις καθαρής αποσυσσώρευσης. Είναι η μόνη αναπτυγμένη οικονομία η οποία παρουσιάζει μείωση του αποθέματος κεφαλαίου και μάλιστα για τόσο μεγάλη χρονική διάρκεια. Η τάση αυτή είναι ακόμα πιο έντονη, εάν δεν ληφθούν υπ όψη οι κατοικίες. Σε αυτή την περίπτωση το κλείσιμο επιχειρήσεων και η συρρίκνωση παραγωγικών μονάδων, έχει οδηγήσει σε μείωση του υφιστάμενου παγίου κεφαλαίου σε επίπεδα χαμηλότερα από ότι πριν από την ένταξη στην Ευρωζώνη. Σε όλα τα επίπεδα η κρίση – η ένταση της οποίας σχετίζεται καθοριστικά με την συμμετοχή στην Ευρωζώνη – οδήγησε σε απώλεια εισοδημάτων, αριθμού απασχολούμενων και συσσωρευμένου κεφαλαίου δύο δεκαετιών.

2.2. Η επίθεση στις εργαζόμενες τάξεις η φτωχοποίηση των λαϊκών στρωμάτων βασική επιδίωξη των μνημονιακών πολιτικών.

Η βασική επιδίωξη των μνημονίων ήταν η μείωση των εργατικών μισθών, έτσι ώστε: α) να βελτιωθεί η κερδοφορία του κεφαλαίου που επλήγει από την κρίση, και β) να βελτιωθεί η «ανταγωνιστικότητα» της ελληνικής οικονομίας με την πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης. Στο πλαίσιο αυτό έγινε μία από τις μεγαλύτερες διεθνώς προσαρμογές του εργατικού κόστους. Τα διαγράμματα που ακολουθούν, δείχνουν το μέγεθος αυτής της προσαρμογής. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εργαζόμενοι που αμείβονται με ποσό μικρότερο των 700 ευρώ, εκτοξεύθηκαν από 13 % το 2009, σε 40 % του συνόλου το 2016.

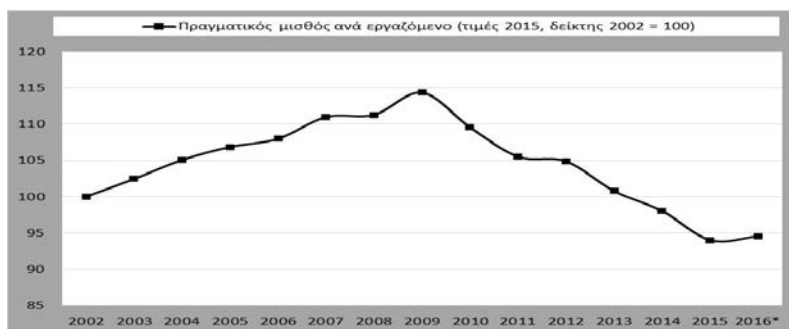
Διάγραμμα 16: Εξέλιξη πραγματικών κατά κεφαλή αμοιβών της εργασίας σε επιλεγμένες χώρες της Ευρωζώνης

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία των Συντακτών

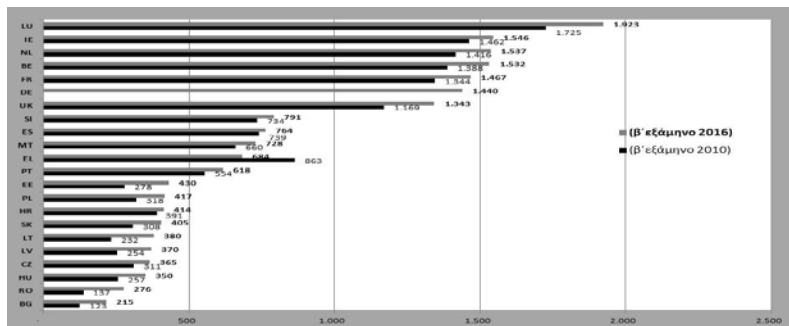
Διάγραμμα 17: Πραγματικός μισθός ανά εργαζόμενο

* Προσωρινά στοιχεία

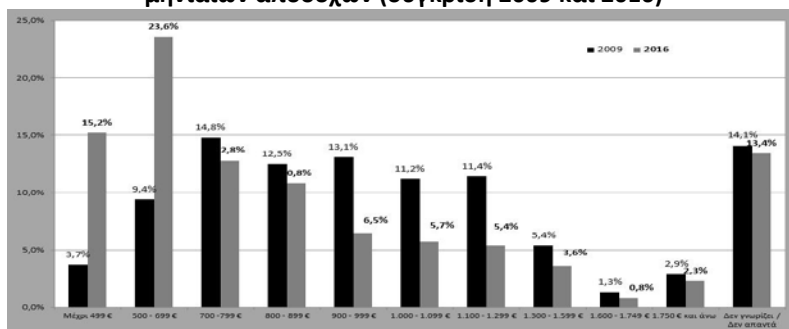
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 18: Κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί σε ευρώ στις χώρες της ΕΕ (σύγκριση β' εξάμηνο 2016 και β' εξάμηνο 2010)

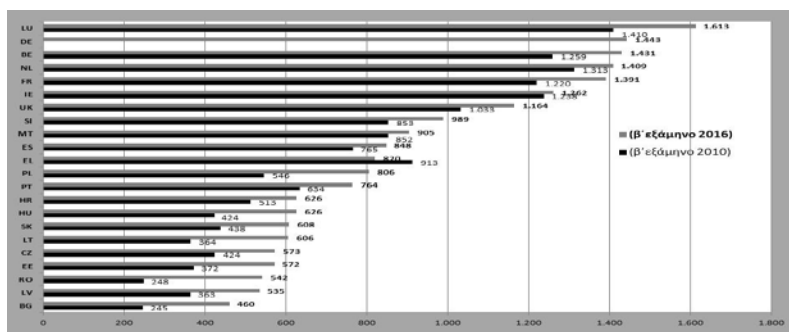
Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 19: Ποσοστιαία (%) κατανομή εργαζομένων ιδιωτικού τομέα ανά εύρος καθαρών μηνιαίων αποδοχών (σύγκριση 2009 και 2016)

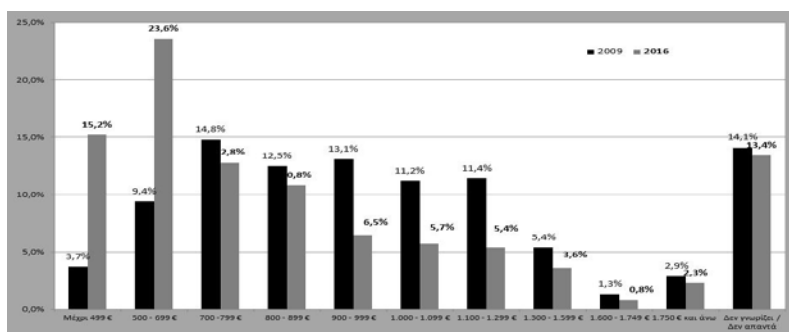
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (β' τρίμηνο 2009 και β' τρίμηνο 2016) (επεξεργασία ΙΝΕ ΓΣΕΕ). Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 20: Κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPS) στις χώρες της ΕΕ (σύγκριση β' εξάμηνο 2016 και β' εξάμηνο 2010)

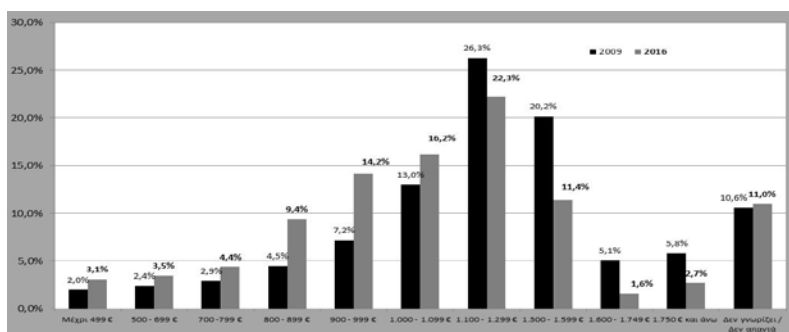
Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 21: Ποσοστιαία (%) κατανομή εργαζομένων ιδιωτικού τομέα ανά εύρος καθαρών μηνιαίων αποδοχών (σύγκριση 2009 και 2016)

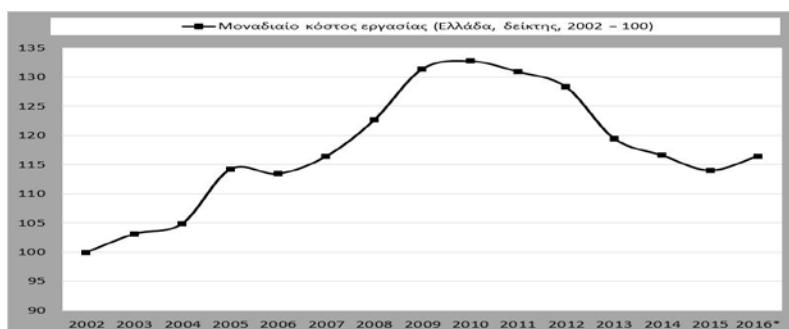
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (β' τρίμηνο 2009 και β' τρίμηνο 2016) (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ).

Διάγραμμα 22: Ποσοστιαία (%) κατανομή εργαζομένων ευρύτερου δημόσιου τομέα ανά εύρος καθαρών μηνιαίων αποδοχών (σύγκριση 2009 και 2016)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (β' τρίμηνο 2009 και β' τρίμηνο 2016) (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ).

Διάγραμμα 23: Μοναδιαίο κόστος εργασίας (κόστος εργασίας / παραγωγικότητα)

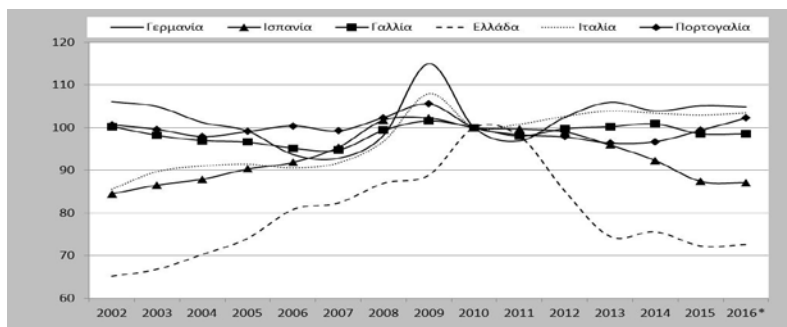
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: European Central Bank. Επεξεργασία των Συντακτών

Η προσαρμογή αυτή είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική βελτίωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, αλλά και τη φτωχοποίηση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, ενώ έπληξε την παραγωγική δραστηριότητα και την

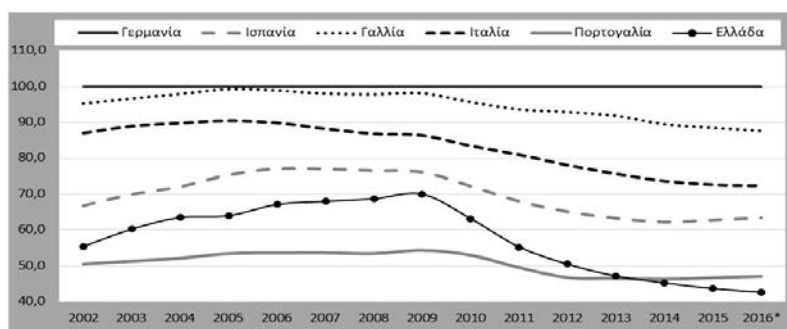
παραγωγική βάση. Είναι χαρακτηριστικό ότι το κατά κεφαλήν ελληνικό Α.Ε.Π. έπεσε στο 40 % του γερμανικού Α.Ε.Π. χαμηλότερα από ότι ήταν πριν από την ένταξη στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 24: Εξέλιξη μοναδιαίου κόστους στην βιομηχανία

*Προσωρινά στοιχεία
 Πηγή: ΕΚΤ. Επεξεργασία των Συντακτών

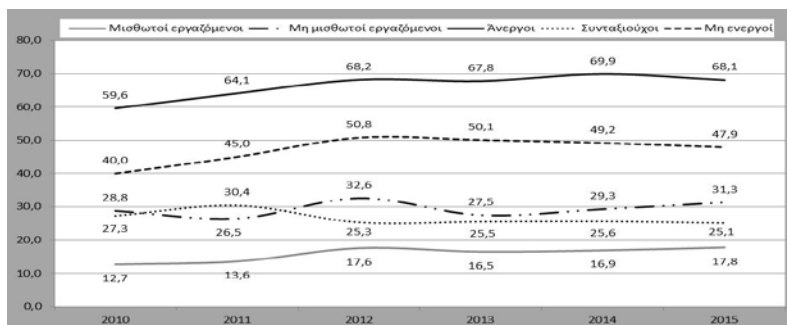
Διάγραμμα 25: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε χώρες της Ευρωζώνης (ως % του Γερμανικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ)

*Προσωρινά στοιχεία
 Πηγή: AMECO. Επεξεργασία των Συντακτών

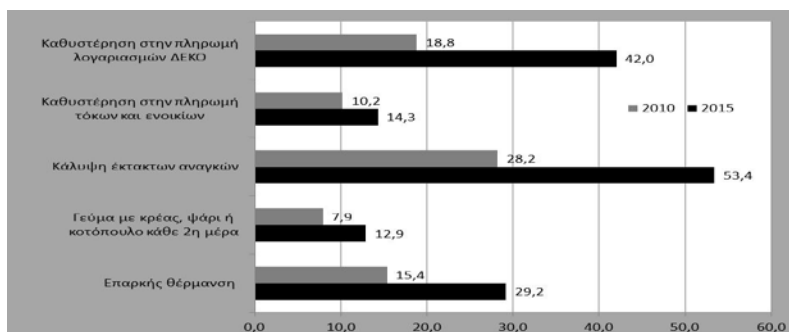
Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι για την Ελλάδα από το 2002 μέχρι το 2009 το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. αυξάνεται από το 55 % του γερμανικού κατά κεφαλή Α.Ε.Π. και πηγαίνει στο 70 % και μετά την κρίση κατακρημνίζεται στο 42 % του κατά κεφαλή γερμανικού Α.Ε.Π. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλες τις χώρες το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. ως ποσοστό του γερμανικού έχει μειωθεί σε σχέση με πριν την ένταξη στην ΟΝΕ.

Διάγραμμα 26: Ποσοστό πληθυσμού (%) στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ως προς την επαγγελματική κατάσταση (2010-2015)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

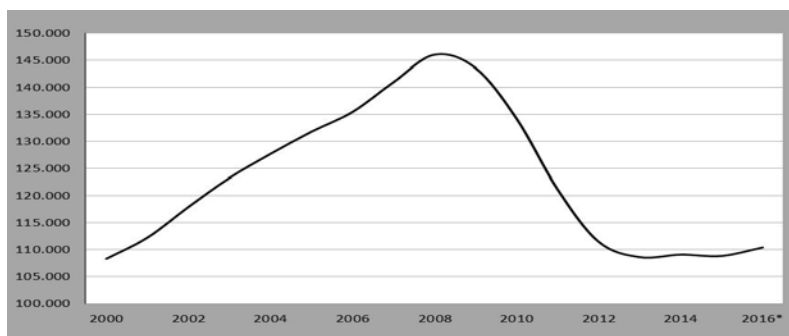
Διάγραμμα 27: Ποσοστό (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες (2010 και 2015)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Η εσωτερική υποτίμηση, η μείωση των εισοδημάτων και ο μηδενισμός του τραπεζικού δανεισμού, είχαν σαν αποτέλεσμα την τεράστια συρρίκνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία αποτελούσε έναν από τους βασικούς μοχλούς της καπιταλιστικής ανάπτυξης την δεκαετία του 2000. Την ίδια περίοδο η συγκριτική βελτίωση σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, του μοναδιαίου κόστους εργασίας, δεν οδήγησε σε σημαντική αύξηση των εξαγωγών, αντίθετα με τις διακηρύξεις αυτών που σχεδίασαν τα μνημόνια

Διάγραμμα 28: Εξέλιξη Ιδιωτικής κατανάλωσης (σε εκ. €, σταθερές τιμές 2005)

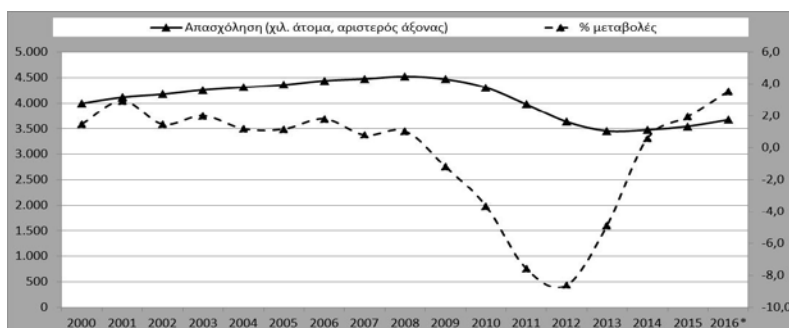

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (National Accounts). Επεξεργασία των Συντακτών

Μέσα στα χρόνια της κρίσης χάθηκαν περισσότερες από 1 εκατομμύριο θέσεις απασχόλησης. Παρά τις προσδοκίες για ανάκαμψη, το 2016 αποτέλεσε τον ένατο συνεχόμενο χρόνο ύφεσης, γεγονός πρωτοφανές στην ιστορία της χώρας.

Διάγραμμα 29: Απασχόληση

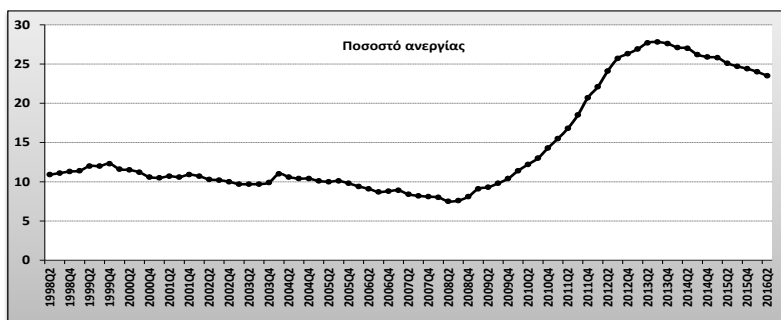

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (Labor Force Surveys). Επεξεργασία των Συντακτών

Η αποκλιμάκωση της ανεργίας, είναι μικρή και σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην μετανάστευση που μειώνει το εργατικό δυναμικό. Τουλάχιστον η μισή από την ποσοστιαία μείωση της ανεργίας, οφείλεται στην μείωση του συνόλου του εργατικού δυναμικού λόγω της μετανάστευσης.

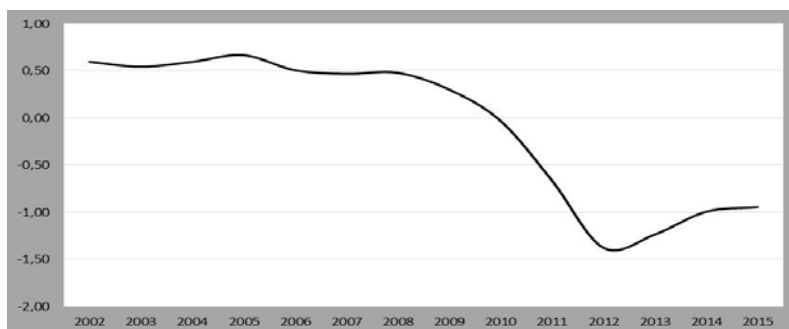
Διάγραμμα 30: Εξέλιξη της ανεργίας

Πηγή : Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Η αύξηση της μετανάστευσης νέων, υψηλά ειδικευμένων και μορφωμένων εργαζόμενων, που έχει οδηγήσει στην έξοδο από την χώρα 400.000 εργαζομένων, πλήττει τον βασικότερο παραγωγικό συντελεστή. Την εργασία. Η τάση αυτή υπονομεύει μακροπρόθεσμα τις δυνατότητες αύξησης του Α.Ε.Π. και μεταξύ άλλων και την δυνατότητα εξυπηρέτησης του χρέους. Αντίστοιχα η έξοδος μεταναστών λόγω της κρίσης, πλήττει και αυτή τις δυνατότητες ανάπτυξης. Παρά το ρατσιστικό μίσος και τα ρατσιστικά ψέματα, οι μετανάστες είχαν σημαντική συμβολή στην αύξηση του ελληνικού Α.Ε.Π. τις προηγούμενες δεκαετίες.

Διάγραμμα 31: Καθαρή μεταναστευτική ροή (ως % του ενεργού πληθυσμού)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Από την άλλη, οι νέες θέσεις εργασίας χαρακτηρίζονται σε σημαντικό βαθμό από προσωρινότητα, ελαστικές σχέσεις και χαμηλές αμοιβές.

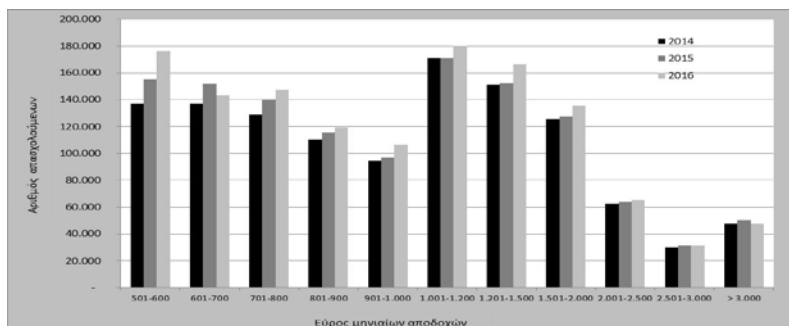
Πίνακας 9: Μετατροπές συμβάσεων πλήρους εργασίας σε ευέλικτες μορφές απασχόλησης (2009-2016)

Έτος	Μετατροπή σύμβασης πλήρους εργασίας σε:					
	Μερική απασχόληση	Εκ περιτροπής με σύμφωνη γνώμη του εργαζόμενου	Εκ περιτροπής με μονομερή γνώμη του εργοδότη		Γενικό σύνολο μετατροπών	Συμμετοχή εκ περιτροπής στο σύνολο μεταβολών (%)
2016	32.600,0	13.211,0	5.451,0	18.662,0	51.262,0	36,0
2015	30.928,0	15.641,0	10.682,0	26.323,0	57.251,0	46,0
2014	25.488,0	12.405,0	7.896,0	20.301,0	45.789,0	44,0
2013	28.410,0	14.258,0	15.386,0	29.644,0	58.054,0	51,0
2012	49.640,0	21.478,0	13.372,0	34.850,0	84.490,0	41,0
2011	32.420,0	19.128,0	7.414,0	26.542,0	58.962,0	45,0
2010	18.713,0	6.527,0	1.013,0	7.540,0	26.253,0	29,0
2009	12.219,0	4.146,0	612,0	4.758,0	16.977,0	28,0
Απόκλιση 2009 - 2016	20.381,0	9.056,0	4.839,0	13.895,0	34.285,0	41,0
Απόκλιση 2009 - 2016 (%)	166,80	218,64	790,69	292,22	201,95	144,70
Απόκλιση 2015 - 2016	1.672,0	-2.430,0	-5.231,0	-7.661,0	-5.989,0	128,0
Απόκλιση 2015 - 2016 (%)	5,41	-15,54	-48,97	-29,10	13,08	288,52

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ: Ειδικά τεύχη 2014-2016 (επεξεργασία ΙΝΕ ΓΣΕΕ)

Την περίοδο των μνημονίων, εκτός από την συνολική απώλεια θέσεων εργασίας που υπερβαίνει το ένα εκατομμύριο εργαζόμενους και αυτοαπασχολούμενους, υπάρχει μεγάλη αναλογικά απώλεια θέσεων πλήρους απασχόλησης. Αντίθετα αυξάνεται σημαντικά η μερική και προσωρινή απασχόληση, η οποία τα τελευταία έτη αφορά περίπου στο 70 % των νέων προσλήψεων.

Διάγραμμα 32: Αριθμός μισθωτών εργαζόμενων ανά εύρος μηνιαίων αποδοχών πλήρους απασχόλησης

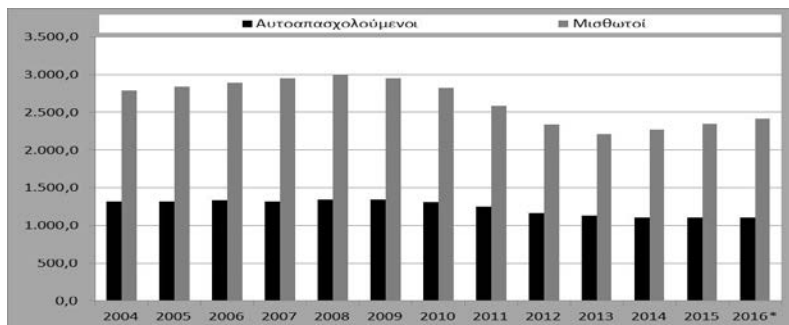

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (Labor Force Surveys). Επεξεργασία των Συντακτών

Την ίδια στιγμή περίπου το 55 % των μισθωτών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αμείβονται με μισθούς χαμηλότερους από 1000 ευρώ το μήνα, ενώ συγκριτικά μειώνεται η απασχόληση στον δημόσιο τομέα, αλλά και γενικότερα η μισθωτή απασχόληση. Αντίθετα η αυτοαπασχόληση μειώνεται συγκριτικά λιγότερο, και ο βασικός λόγος είναι ότι ευρείες κατηγορίες εργαζομένων που χάνουν μισθωτές θέσεις εργασίας, είτε εντάσσονται στην αγορά εργασίας σε μη μισθωτές θέσεις απασχόλησης ή εμφανίζονται ότι δραστηριοποιούνται ως αυτοαπασχολούμενοι με «ΔΠΥ» ή με αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης.

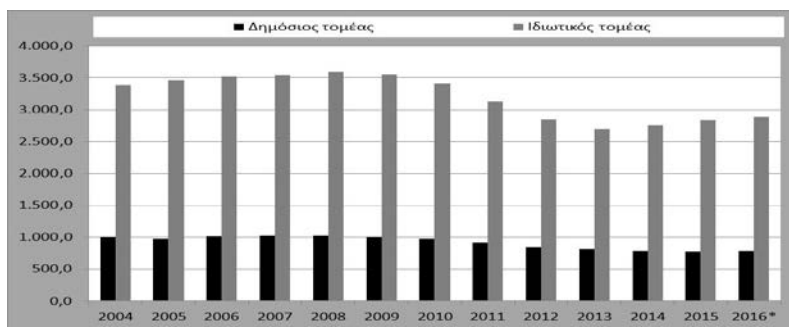
Διάγραμμα 33: Απασχόληση (Ελλάδα, μισθωτοί, αυτοαπασχολούμενοι)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (Labor Force Surveys). Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 34: Απασχόληση σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (Ελλάδα, σε χιλ. άτομα)

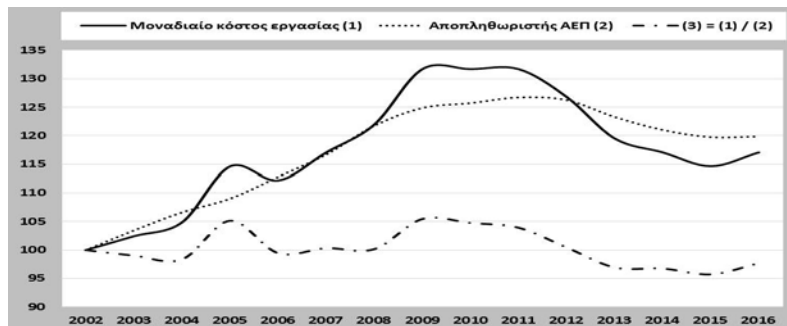
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat (Labor Force Surveys). Επεξεργασία των Συντακτών

2.3. Η αποτυχία της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης.

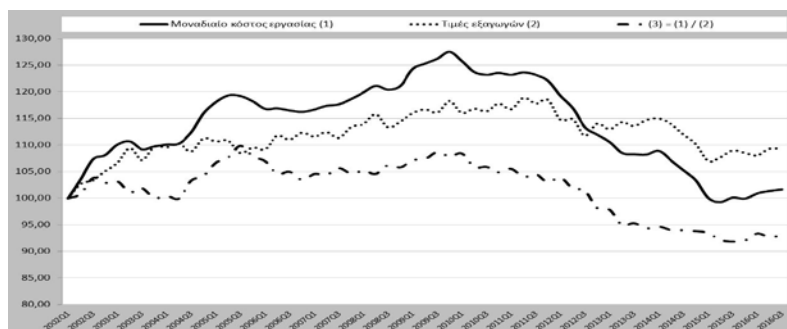
Η πολιτική των μνημονίων αποδείχθηκε από κάθε άποψη αποτυχημένη, διότι αν και επέτυχε το βασικό της στόχο, δηλαδή τη μείωση των μισθών και απασχόλησης και εντατικοποίηση της εργασίας, ως μέσο για την ανάκαμψη των επενδύσεων και της κερδοφορίας του κεφαλαίου, δημιούργησε τέτοιες ανισορροπίες που οδήγησε σε ανεξέλεγκτη ύφεση, σε τεράστια μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων. Ιδιαίτερα το επιχείρημα ότι με την μείωση του εργατικού κόστους, θα βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα διαμέσου της αύξησης των εισαγωγών και της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, αποδείχθηκε εντελώς λανθασμένο. Οι επιχειρήσεις που επιβίωσαν στην κρίση και ιδιαίτερα αυτές που βρίσκονται σε κυρίαρχη μονοπωλιακή θέση, δεν μείωσαν αναλογικά τις τιμές με την μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, επιδιώκοντας να αυξήσουν το ποσοστό κέρδους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την δυσανάλογη μείωση της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών στρωμάτων, αλλά και την περιορισμένη επίδραση της εσωτερικής υποτίμησης στις εξαγωγικές επιδόσεις

Διάγραμμα 35: Μοναδιαίο κόστος εργασίας και αποπληθωριστής ΑΕΠ (2002 = 100)

Πηγή: Ameco. Επεξεργασία των Συντακτών

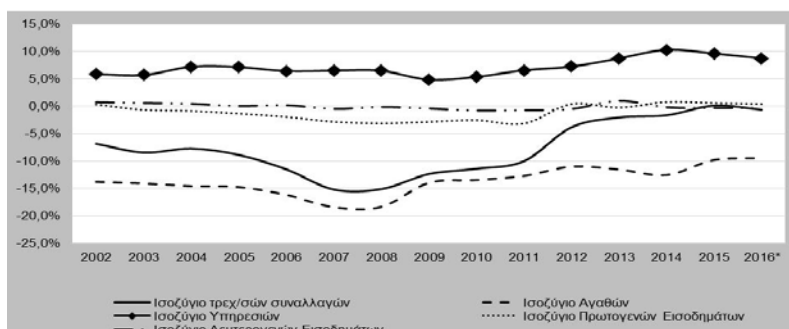
Διάγραμμα 36: Μοναδιαίο κόστος εργασίας και τιμές εξαγωγών (2002 = 100)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

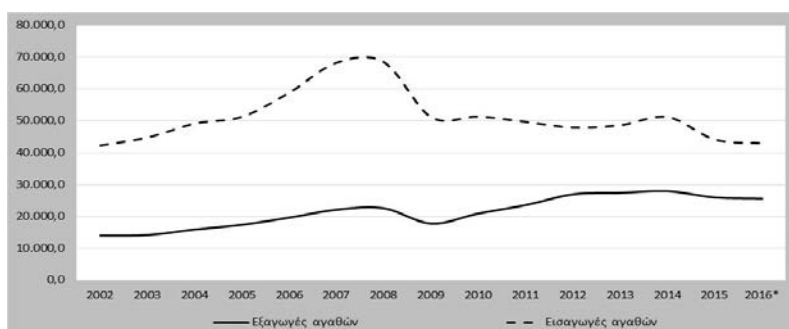
Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσιάζει βελτίωση τα τελευταία χρόνια και έχει σχετικά πρόσφατα αναστραφεί από αρνητικό σε (ελαφρά) θετικό πρόσημο. Όμως ο κύριος παράγοντας βελτίωσης είναι η μείωση των εισαγωγών, ενώ σε μικρότερο βαθμό η αύξηση των εξαγωγών. Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, παράλληλα με τη μείωση της τιμής του πετρελαίου διεθνώς και την υποτίμηση του ευρώ προς το δολάριο, επέδρασαν στη σταθεροποίηση και σε κάποια βελτίωση των εξαγωγών. Ωστόσο αυτές δεν μπορούν να αποτελέσουν τον μοχλό ανάκαμψης της οικονομίας. Παραμένουν σε αξία σε χαμηλότερο επίπεδο από ότι ήταν πριν από την εκδήλωση της κρίσης. Αντίθετα, η εσωτερική υποτίμηση, η μείωση της κατανάλωσης και η φθίνουσα συσσώρευση κεφαλαίου, είχαν αποτέλεσμα μεγάλη μείωση εισαγωγών και εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Σε κάθε περίπτωση η σημερινή κατάσταση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, αν και διαμορφώθηκε από τις μνημονιακές πολιτικές, δημιουργεί το υπόβαθρο, για την αποφυγή μεγάλων υποτιμητικών πιέσεων σε περίπτωση που η Ελλάδα μεταβεί στο εθνικό νόμισμα.

Διάγραμμα 37: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 38: Ισοζύγιο Αγαθών (εισαγωγές / εξαγωγές αγαθών) σε σταθερές τιμές 2010 εκατ. €

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

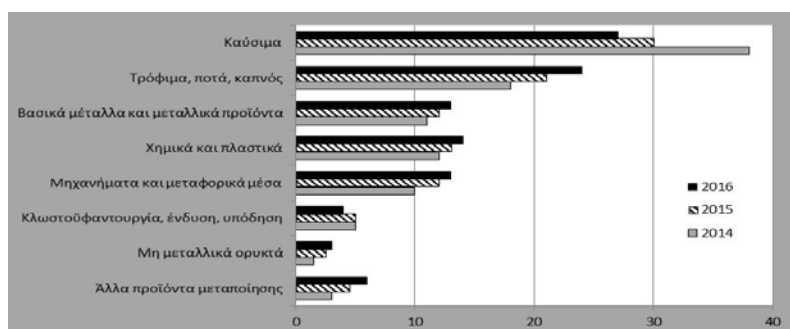
		Πίνακας 10: Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. ευρώ)			
		2003	2014	2015	2016
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-15.117,3	-2.912,6	205,8	-1.118,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-14.990,2	-3.979,0	-298,8	-1.270,5
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-25.185,1	-22.252,2	-17.231,2	-16.581,9
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-4.131,4	-6.275,4	-4.208,1	-2.832,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-21.053,7	-15.976,8	-13.023,1	-13.749,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	183,9	-2.145,9	-431,2	-141,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-25.369,0	-20.106,3	-16.800,0	-16.440,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-21.237,6	-13.830,9	-12.591,9	-13.608,0
I.A.2	Εξαγωγές αγαθών	11.719,9	26.788,0	24.787,2	24.486,7
	Καύσιμα	695,9	9.049,8	6.713,7	6.156,1
	Πλοία (πωλήσεις)	260,5	626,0	175,5	156,1
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	10.763,5	17.112,1	17.898,0	18.174,5
	Εισαγωγές αγαθών	36.905,1	49.040,2	42.018,4	41.068,6
	Καύσιμα	4.827,3	15.325,2	10.921,8	8.988,7
	Πλοία (αγορές)	76,6	2.771,9	606,7	297,3
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	32.001,2	30.943,0	30.489,9	31.782,6
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	10.195,0	18.273,2	16.932,4	15.311,4
I.B.1	Εισπράξεις	21.468,4	31.051,3	27.919,2	25.014,6
	Ταξιδιωτικό	9.495,3	13.393,1	14.125,8	13.206,7
	Μεταφορές	9.580,3	13.130,8	9.968,3	7.814,2
I.B.2	Λοιπές υπηρεσίες	2.392,8	4.527,4	3.825,0	3.993,6
	Πληρωμές	11.273,5	12.778,1	10.986,8	9.703,2
	Ταξιδιωτικό	2.136,0	2.076,4	2.037,4	2.005,3
	Μεταφορές	5.942,7	6.258,6	5.430,0	4.453,4
	Λοιπές υπηρεσίες	3.194,8	4.443,1	3.519,4	3.244,5
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-1.188,2	1.401,2	1.026,2	750,1
I.Γ.1	Εισπράξεις	5.691,5	8.458,3	7.519,2	6.648,0

Πίνακας 10: Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. ευρώ)					
		2003	2014	2015	2016
I.Γ.2	Από εργασία (αμοιβές,μισθοί)	337,2	209,9	153,8	134,0
	Από επενδύσεις (τόκοι,μερίσματα,κέρδη)	2.243,6	4.832,4	4.200,8	3.462,2
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	3.110,7	3.416,1	3.164,6	3.051,8
	Πληρωμές	6.879,7	7.057,1	6.493,0	5.897,9
	Από εργασία (αμοιβές,μισθοί)	169,9	491,7	379,4	233,2
	Από επενδύσεις (τόκοι,μερίσματα,κέρδη)	6.386,7	6.202,9	5.814,5	5.244,6
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	323,1	362,6	299,1	420,1
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.061,1	-334,7	-521,5	-598,2
I.Δ.1	Εισπράξεις	3.314,2	2.550,7	1.909,7	1.803,7
	Γενική κυβέρνηση	1.036,9	1.441,7	1.054,9	1.017,3
	Λοιποί τομείς	2.277,3	1.109,0	854,9	786,4
I.Δ.2	Πληρωμές	2.253,1	2.885,5	2.431,2	2.401,9
	Γενική κυβέρνηση	1.830,7	2.054,7	1.695,0	1.825,9
	Λοιποί τομείς	422,4	830,8	736,2	576,1
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	1.239,4	2.510,6	1.988,6	1.035,7
II.1	Εισπράξεις	1.392,5	2.866,2	2.369,5	1.278,4
	Γενική κυβέρνηση	1.227,4	2.789,8	2.319,3	1.198,2
	Λοιποί τομείς	165,1	76,4	50,2	80,2
II.2	Πληρωμές	153,1	355,6	380,9	242,7
	Γενική κυβέρνηση	15,5	8,8	4,1	28,5
	Λοιποί τομείς	137,6	346,7	376,8	214,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-13.877,8	-402,0	2.194,4	-82,9
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-11.302,7	1.461,7	3.430,3	-138,5
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-764,7	250,1	889,8	-3.403,1
	Απαιτήσεις	431,3	2.275,9	1.921,7	-622,2
	Υποχρεώσεις	1.195,9	2.025,8	1.032,0	2.780,9
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	-12.334,0	6.978,0	8.348,3	9.622,6
	Απαιτήσεις	8.737,9	8.910,1	6.996,0	7.059,0
	Υποχρεώσεις	21.071,8	1.932,1	-1.352,4	-2.563,6
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	6.204,9	-6.222,5	-6.162,2	-6.939,5
	Απαιτήσεις	3.569,5	-6.888,7	16.699,8	-15.458,9
	Υποχρεώσεις	-2.635,4	-666,2	22.861,9	-8.519,3
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-2.618,4	4.000,2	11.921,6	6.492,9
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ * *	-4.409,0	456,0	354,4	581,5
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	2.575,1	1.863,7	1.235,9	-55,6
	ΥΨΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ * * *	4.605	5.117	5.535	6.539

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. Επεξεργασία των συντακτών.

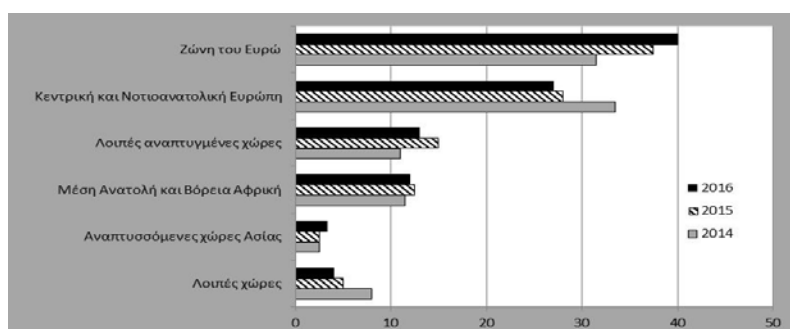
Στα διαγράμματα που ακολουθούν φαίνεται η διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών εμπορευμάτων, κατά κλάδο και ανά περιοχή κατεύθυνσης. Τα στοιχεία δείχνουν: α) δεν ισχύει ότι η ελληνική οικονομία δεν παράγει τίποτα, β) ότι το μεγαλύτερο μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών παρά τα δεκαεπτά χρόνια συμμετοχής στην Ευρωζώνη, κατευθύνεται στην ζώνη εκτός ευρώ και γ) ότι την περίοδο των μνημονίων μειώθηκε κυρίως το μερίδιο στις εισαγωγές των καταναλωτικών αγαθών καθώς και οι εισαγωγές αυτοκινήτων κ.λ.π.

Διάγραμμα 39: Διάρθρωση των ελληνικών εξαγωγών κατά κλάδο (% της συνολικής αξίας των εξαγωγών)

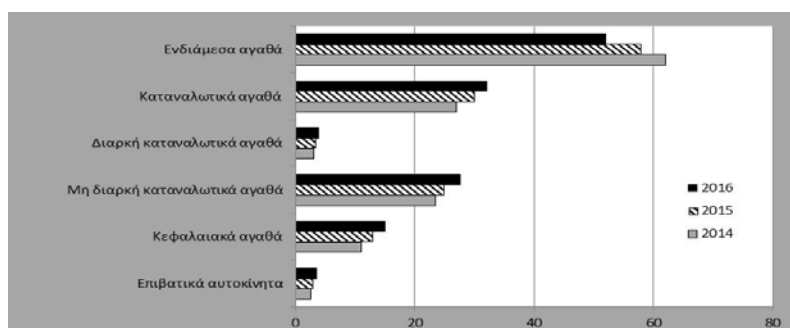
Πηγή: Eurostat / Comext Database Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 40: Γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών αγαθών (% της συνολικής αξίας των εξαγωγών)

Πηγή: Eurostat / Comext Database Επεξεργασία των Συντακτών

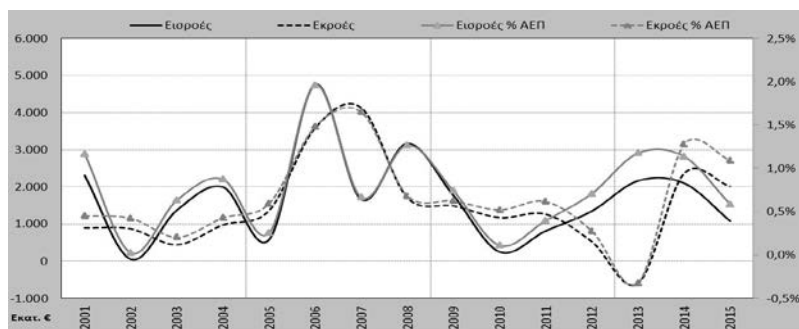
Διάγραμμα 41: Διάρθρωση των ελληνικών εισαγωγών αγαθών ανάλογα με τη χρήση τους (% συνολικής αξίας των εισαγωγών χωρίς καύσιμα)

Πηγή: Eurostat / Comext Database Επεξεργασία των Συντακτών

Περισσότερο αποτυχημένη από την πολιτική αύξησης των εξαγωγών, με βάση την εσωτερική υποτίμηση, ήταν η πολιτική προσέλκυσης ξένων επενδύσεων. Στα διαγράμματα που ακολουθούν φαίνεται ότι το διάστημα μετά την κρίση, η ελληνική αστική τάξη εξάγει κεφάλαιο στο εξωτερικό (κυρίως στην Βαλκανική), σε υψηλότερα μεγέθη από το εισαγόμενο ξένο κεφάλαιο.(!!) Από την άλλη η κυρίαρχη οικονομική και πολιτική ελίτ και οι κάθε είδους απολογητές της «πάση θυσία» παραμονής στην ευρωζώνη, θεωρούν τα Μνημόνια ως προϋπόθεση για την «έλευση» ξένων επενδύσεων.! Ωστόσο παρά την εσωτερική υποτίμηση και την μείωση των μισθών, το ελληνικό κεφάλαιο προτίμησε να μετατοπίσει ένα τμήμα των επενδύσεων του στο εξωτερικό, κάτι που τονίζει ακόμα περισσότερο τα αδιέξοδα και τις αντιφάσεις της ασκούμενης πολιτικής.

Διάγραμμα 42: Εισερχόμενες και Εξερχόμενες ΞΑΕ στην Ελλάδα (σταθερές τιμές 2010 και % του ΑΕΠ)

Σημείωση: τα % ΑΕΠ μετρούνται στον δεξιό άξονα

Πηγή: ΤτΕ Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 11: Ξένες άμεσες επενδύσεις της Ελλάδος στο εξωτερικό κατά την χρονική περίοδο 2001 - 2015 (ποσά σε εκατ. € σωρευτικά)

	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Κόσμος	7.966	11.360	17.018	23.094	26.916	29.763	32.084	37.216	34.062	26.321	24.228	25.122
ΕΕ (χωρίς Βουλγαρία και Ρουμανία)	4.481	5.397	7.086	8.995	12.232	13.543	12.433	17.284	16.029	8.758	7.081	8.123
Βαλκάνια	1.706	3.997	7.718	11.411	10.656	11.531	13.361	12.615	10.809	10.789	12.452	12.090
Αλβανία	108	285	390	441	487	350	412	402	512	589	889	923
ΠΓΔΜ	161	273	367	423	431	366	385	372	312	270	338	446
Σερβία	203	659	1.335	1.646	1.762	1.890	2.126	1.823	1.497	1.264	1.332	949
Βουλγαρία	555	722	925	1.155	1.353	1.505	2.103	2.026	1.915	1.717	1.643	1.962
Ρουμανία	663	2.003	2.452	3.941	3.254	3.350	3.795	3.115	2.848	2.326	2.913	2.622
Τουρκία	16	56	2.249	3.806	3.370	4.069	4.540	4.876	3.726	4.623	5.337	5.187
Λοιπές χώρες	1.779	1.966	2.214	2.688	4.028	4.689	6.290	7.316	7.224	6.774	4.695	4.909
Αίγυπτος		100	90	146	167	387	629	623	759	624	585	403

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία Στοιχείων των Συντακτών.

Επιπρόσθετα σε μεγάλο βάθος χρόνου ανεξάρτητα από την οικονομική κρίση, οι εισερχόμενες ΞΑΕ αποτελούν μικρό ποσοστό του Α.Ε.Π. και δεν μπορούν να αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης. Αντίθετα λειτουργούν ως μοχλός λεηλασίας του δημόσιου πλούτου. Οι ΞΑΕ που εισρέουν στην Ελλάδα δεν στοχεύουν στην ίδρυση νέων παραγωγικών μονάδων, εκτός από τον τουριστικό τομέα, αλλά στην αγορά υφιστάμενων παραγωγικών μονάδων και κυρίως στην απόκτηση της δημόσιας περιουσίας σε τιμές κάτω από την αξία της. Κατ αυτό τον τρόπο οι ιδιωτικοποιήσεις, αποτελούν βασική πτυχή των μνημονιακών πολιτικών διότι:

α) μέσω αυτών επιχειρείται να γενικευθούν οι αναδιαρθρώσεις σε όλους του τομείς της οικονομίας και ειδικά στον ευρύτερο δημόσιο τομέα ή στις επιχειρήσεις που υπάρχει συμμετοχή του δημόσιου που διατηρούνται σε υψηλότερα επίπεδα εργασιακά και μισθολογικά δικαιώματα. Οι ιδιωτικοποιήσεις δεν θα επηρεάσουν μόνο τις υπό ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεις, αλλά συνολικότερα τους εργαζόμενους ασκώντας πιέσεις για περαιτέρω υποβάθμιση των δικαιωμάτων τους,

β) μέσω αυτών παρέχονται «εγγυήσεις» στους ξένους δανειστές ότι τμήμα των δάνειων τους θα εξοφληθούν με την εκποίηση της δημόσιας περιουσίας,

γ) το κυριότερο επιδιώκεται όπως λειτουργήσουν ως μοχλός της ανάκαμψης της κερδοφορίας τους κεφαλαίου. Η εκποίηση τους σε πολύ χαμηλές τιμές, αυξάνει προοπτικά το ποσοστό κέρδους για τους έλληνες και ξένους κεφαλαιοκράτες, εφόσον οι περισσότερες ιδιωτικοποιήσεις κατευθύνονται σε συμπράξεις του ελληνικού με το ξένο κεφάλαιο.

Πίνακας 12: Έσοδα από αποκρατικοποιήσεις (σε εκατ. Ευρώ)										
	Συνολικό τίμημα	Καταβληθέν (μέχρι και 2016)	Πρώτη καταβολή τιμήματος	Δόσεις / τέλη παραχώρησης						
				2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
A. Ακίνητα δημοσίου	2.846,0	527,4	2013	0	0	111,3	269,1	17,6	129,38	1.376,9
B. Οργανισμοί λιμένων	368,5	280,5	2016	0	0	0	0	0	280,5	0
Γ. Πώληση συμμετοχών δημοσίου	921,3	667,3	2012	0	5,2	653,1	3	3	3	236
Δ. Ελληνικό	915,0	0,0	2017	0	0	0	0	0	0	300
Ε. Επιχειρηματικά δικαιώματα	1.815,0	1.886,8	2011	1.165,7	0	276	122	239,9	83,1	116,95
ΣΤ. Λοιπά	3,84	3,84	2016	0	0	0	0	0	3,84	0
Σύνολο έργων 38	6.869,7	3.365,8		1.165,7	5,2	1.040,4	394,1	260,5	499,8	2.029,8
Συναθροιστικά πραγματικά έσοδα στο τέλος κάθε έτους				1.165,7	1.170,9	2.211,3	2.605,4	2.865,9	3.365,7	5.395,6
2ο Μνημόνιο: προβλέψεις για συναθροιστικά έσοδα από το 2011 στο τέλος κάθε έτους										
Πρόβλεψη 2ου Μνημονίου (Μάρτιος 2012)					5.200,0	9.200,0	14.000,0			
% πραγματικών συναθροιστικών σε σχέση με πρόβλεψη					23%	24%	19%			
Πρόβλεψη 2ου Μνημονίου (Απρίλιος 2014)							4.106,0	6.329,0	9.681,0	
% πραγματικών συναθροιστικών σε σχέση με πρόβλεψη							63%	45%	35%	
3ο Μνημόνιο: Προβλέψεις για ετήσια έσοδα										
Πρόβλεψη 3ου Μνημονίου (Αύγουστος 2015)								1.400,0	3.700,0	1.300,0
% πραγματικών ετήσιων σε σχέση με πρόβλεψη								19%	14%	156%
Πρόβλεψη 3ου Μνημονίου (Ιούνιος 2016)									2.500,0	2.200,0
% πραγματικών ετήσιων σε σχέση με πρόβλεψη									20%	92%
* Εκτιμήσεις / Προβλέψεις Πηγή: ΟΔΔΗΧ, Memorandum of Understanding Greece August 2015, Supplemental Memorandum of Understanding June 2016, The second economic adjustment programme for Greece Fourth review - April 2014, The second economic adjustment programme for Greece March 2012. Επεξεργασία των Συντακτών.										

Όπως φαίνεται και από τον ανωτέρω πίνακα, ακόμα και η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων χαρακτηρίστηκε από αποτυχία. Σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις του δευτέρου μνημονίου, που προέβλεπαν έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις της τάξης των 30 δις μεταξύ 2012-2014, οι συνολικές ιδιωτικοποιήσεις για την περίοδο 2011 – 2016, έφεραν έσοδα της τάξης των 13 δις ευρώ.

Η γενικότερη εγκληματική πολιτική της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ – ΑΝΕΛ βρίσκει την ποιο χαρακτηριστική έκφραση της στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων. Τα μισά έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις έχουν προέλθει την περίοδο της διακυβέρνησης της, ενώ για το 2017 προβλέπονται έσοδα από το ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας που υπερβαίνουν κατά πολύ ακόμα και τους στόχους του νέου μνημονίου. Η πώληση της δημόσιας γης, η πώληση της ΔΕΗ, η σκανδαλώδης παραχώρηση των 14 αεροδρομίων και άλλων δημόσιων οργανισμών, όχι μόνο συνιστούν μία πλήρη ρήξη με οποιαδήποτε αριστερή πολιτική, αλλά υπονομεύουν μακροπρόθεσμα τις όποιες δυνατότητες άσκησης μίας διαφορετικής πολιτικής εις όφελος των εργαζόμενων.

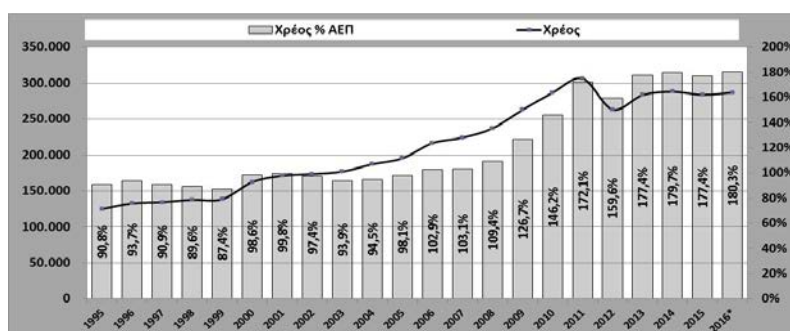
2.4. Το χρέος του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και οι περιορισμοί που επιβάλλει

Η οξύτατη κρίση του ελληνικού καπιταλισμού που ξεκίνησε το 2009 συνεχίζεται. Οι ασκούμενες πολιτικές ασκούν αντιφατικές επιδράσεις. Από τη μια χωρίς ουσιαστική απομείωση του χρέους δεν είναι εύκολο να ενεργοποιηθούν οι τάσεις ανάκαμψης, ενώ από την άλλη τα μνημονιακά μέτρα (λιτότητα, ιδιωτικοποιήσεις, εργασιακή και ασφαλιστική απορύθμιση, κά), διαμορφώνουν όρους ενίσχυσης των τάσεων συσσώρευσης και κερδοφορίας του κεφαλαίου. Απαραίτητη προϋπόθεση για ενδυνάμωση της τάσης καπιταλιστικής εξόδου από την κρίση, είναι να υπάρξει σε κάποιο βαθμό ελάφρυνση του χρέους, είτε με την μορφή της επιμήκυνσης του χρόνου αποπληρωμής, είτε με τροποποίηση των όρων αποπληρωμής του. Κάτι που οι κυρίαρχες τάξεις στην Ευρωζώνη δεν είναι διατεθειμένες να το κάνουν άμεσα, ειδικά πριν εφαρμοσθούν το σύνολο των μνημονιακών μέτρων, πριν συντριβούν οι εργατικές και κοινωνικές κατακτήσεις, λεηλατηθεί η δημόσια περιουσία, τα λαϊκά εισοδήματα και περιουσίες.

Τα μνημόνια που επιβάλλονται, είναι εγγενώς αντιφατικά γιατί αντανακλούν τις πραγματικές οικονομικές δυσκολίες του διεθνούς καπιταλιστικού συστήματος, τις αντιθέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών αστικών τάξεων και τις αντιθέσεις μεταξύ τμημάτων του κεφαλαίου στο εσωτερικό κάθε αστικής τάξης και στην Ελλάδα. Σε μία περίοδο αστάθειας του χρηματοοικονομικού τομέα, που εντείνεται από την επεκτατική νομισματική πολιτική και τη δημοσιονομική χαλάρωση σε μια σειρά χώρες, μία ανοιχτή περικοπή του χρέους θα ενεργοποιούσε ανάλογες διεκδικήσεις και άλλων κρατών. Ταυτόχρονα θα άνοιγε το ζήτημα και του ιδιωτικού χρέους σε χώρες όπως η Ιταλία και η Ισπανία και αλλού. Θα δημιουργούσε παράλληλα δυσπιστία στις αγορές για το αξιόχρεο κι άλλων χωρών της Ευρωζώνης, αυξάνοντας τα επιτόκια και οδηγώντας σε ανοδικό σπирάλ την εξυπηρέτηση του.

Για αυτό το λόγο προτιμούν να στραγγαλίσουν κυριολεκτικά τους έλληνες εργαζόμενους και τα λαϊκά στρώματα, παρά να προχωρήσουν σε μία γενναία περικοπή του ελληνικού χρέους, το οποίο αποτελεί μικρό μέγεθος για την ευρωπαϊκή οικονομία. Για τις ευρωπαϊκές αστικές τάξεις είναι απαραίτητο να καταδειχθεί ότι η ελληνική οικονομία είναι ικανή να ανταποκρίνεται στην εξυπηρέτηση του χρέους, ακόμα κι αν αυτό δεν είναι δυνατό. Επιδιώκουν να καταδείξουν ότι διαμορφώνεται μία τέτοια οικονομική δυναμική, ώστε η υπεραξία που θα παραχθεί μελλοντικά, επαρκεί για την κάλυψη του συνόλου των τόκων και μέρους των χρεολυσίων. Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι εφικτό όσο η αποπληρωμή του χρέους επιβάλλει εξαντλητική λιτότητα, η οποία θα συρρικνώνει περαιτέρω την εγχώρια ζήτηση και θα μειώνει ακόμη περισσότερο ή θα διατηρεί σε χαμηλά την απασχόληση του εργατικού δυναμικού. Η κατάσταση αυτή είναι αδιέξοδη διότι τα επόμενα χρόνια, και ειδικά μετά το 2020, οι τόκοι και τα χρεολύσια απογειώνονται και θα γίνει εξαιρετικά δυσβάστακτη η εξυπηρέτηση τους.

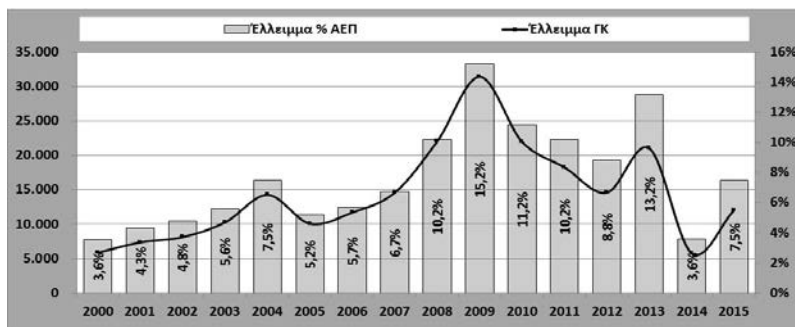
Διάγραμμα 43: Ελληνικό δημόσιο χρέος (σταθερές τιμές 2005, γενικής κυβέρνησης)

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat, ΟΔΔΗΧ. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 44: Εξέλιξη ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης (Ελλάδα, σταθερές τιμές 2005)

Αριστερή κλίμακα: εκ. €, δεξιά κλίμακα: % ΑΕΠ
 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ / Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

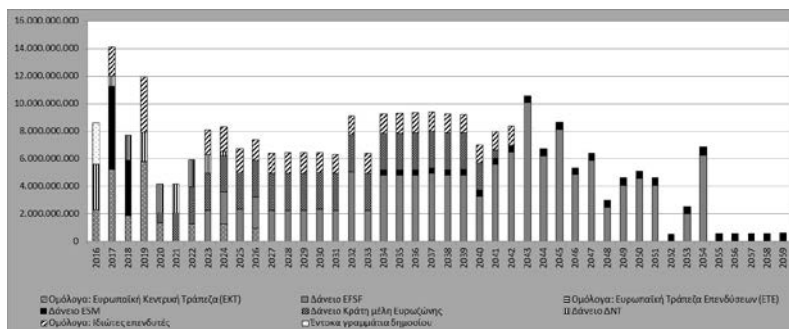
Πίνακας 13: Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους Κεντρικής Διοίκησης (σε εκατ. Ευρώ)

Έτος	Χρεολύσια				Τόκοι				Παράλληλες δαπάνες	Τόκοι και παρ. δαπάνες	Γενικό Σύνολο	
	Συναλ.	Εθν. Νομ.	Σύνολο	% του ΑΕΠ	Συναλ.	Εθν. Νομ.	Σύνολο	% του ΑΕΠ			(1+2+3)	% του ΑΕΠ
			(1)				(2)		(3)	(2+3)	(1+2+3)	
1995	1.952,0	5.955,0	7.907,0	7,6	1.214,0	7.884,0	9.098,0	8,7	307,0	9.405,0	17.312,0	16,5
1996	1.894,0	8.369,0	10.263,0	8,9	1263	8.378,0	9.641,0	8,4	339,0	9.980,0	20.243,0	17,6
1997	3.057,0	7.088,0	10.145,0	8,0	1348	7.461,0	8.809,0	7,0	308,0	9.117,0	19.262,0	15,2
1998	3.550,0	6.132,0	9.682,0	7,5	1625	7.393,0	9.018,0	7,0	170,0	9.188,0	18.870,0	14,6
1999	2.682,0	6.569,0	9.251,0	6,6	1532	7.758,0	9.290,0	6,6	101,0	9.391,0	18.642,0	13,3
2000	4.640,0	8.491,0	13.131,0	9,2	1922	7.577,0	9.499,0	6,6	58,0	9.557,0	22.688,0	15,9
2001	2.566,0	9.052,0	11.618,0	7,6	719	8.570,0	9.289,0	6,1	39,0	9.328,0	20.946,0	13,8
2002	2.397,0	17.883,0	20.280,0	12,4	391	8.144,0	8.535,0	5,2	59,0	8.594,0	28.874,0	17,7
2003	1.204,0	19.559,0	20.763,0	11,6	180	9.028,0	9.208,0	5,1	70,0	9.278,0	30.041,0	16,8
2004	667,0	17.777,0	18.444,0	9,5	85	9.198,0	9.283,0	4,8	72,0	9.355,0	27.799,0	14,4
2005	751,0	19.628,0	20.379,0	10,2	108	9.508,0	9.616,0	4,8	71,0	9.687,0	30.066,0	15,1
2006	65,0	16.524,0	16.589,0	7,6	92	9.349,0	9.441,0	4,3	56,0	9.497,0	26.086,0	12,0
2007	43,0	22.152,0	22.195,0	9,5	74	9.583,0	9.657,0	4,2	71,0	9.728,0	31.923,0	13,7
2008	424,0	25.822,0	26.246,0	10,8	82	11.052,0	11.134,0	4,6	72,0	11.206,0	37.452,0	15,5
2009	375,0	28.760,0	29.135,0	12,3	39	12.145,0	12.184,0	5,1	141,0	12.325,0	41.460,0	17,5
2010	159,0	19.390,0	19.549,0	8,6	104	12.873,0	12.977,0	5,7	246,0	13.223,0	32.772,0	14,5
2011	-129,0	28.976,0	28.847,0	13,9	372	15.758,0	16.130,0	7,8	2.018,0	18.148,0	46.995,0	22,7
2012	-1.353,0	25.261,0	23.908,0	12,5	603	11.530,0	12.133,0	6,3	631,0	12.764,0	36.672,0	19,2
2013	2.110,0	10.647,0	12.757,0	7,1	848	5.173,0	6.021,0	3,3	150,0	6.171,0	18.928,0	10,5
2014	2.367,0	22.453,0	24.820,0	13,9	955	4.573,0	5.528,0	3,1	82,0	5.610,0	30.430,0	17,1
2015	3.242,0	23.981,0	27.223,0	15,5	760	5.040,0	5.800,0	3,3	178,0	5.978,0	33.201,0	18,9
2016*	1.160,0	6.401,0	7.561,0	4,3	430	5.170,0	5.600,0	3,2	55,0	5.655,0	13.216,0	7,5

* Εκτιμήσεις

Σημειώσεις: α) από το 2008 και έπειτα περιλαμβάνονται και οι δαπάνες προσαρμογών ESA 95 β) δεν περιλαμβάνονται εξοφλήσεις βραχυπρόθεσμου χρέους (έντοκα γραμμάτια ιδιωτικού τομέα, βραχυπρόθεσμοί τίτλοι εξωτερικού, ταμειακές διευκολύνσεις και repos) γ) απ'ότο 2012 στις παράλληλες δαπάνες περιλαμβάνονται και προμήθειες εκταμίευσης δανείων από το ΕΤΧΣ Πηγή: ΟΔΔΧ

Διάγραμμα 45: Σύνοψη και χρονοδιάγραμμα λήξης δημόσιου χρέους (Γενικής Κυβέρνησης)

Πηγή: WSI. Επεξεργασία των Συντακτών

Πίνακας 14: Σύνθεση χρέους Κεντρικής Διοίκησης (σε εκατ. Ευρώ)				
	2014	2015	2016*	2017**
A. Ομόλογα	66.560,0	59.819,0	56.738,0	48.738,0
Ομόλογα στην αγορά εσωτερικού	63.792,0	57.112,0	54.353,0	46.979,0
Ομόλογα στις αγορές εξωτερικού	2.631,0	2.594,0	2.299,0	1.700,0
Τιτλοποιήσεις στο εξωτερικό	137,0	113,0	86,0	59,0
B. Βραχυπρόθεσμοι Τίτλοι	14.529,0	14.880,0	14.880,0	14.880,0
Έντοκα γραμμάτια	14.412,0	14.832,0	14.880,0	14.880,0
Έντοκα γραμμάτια σε φυσικούς τίτλους	117,0	48,0	0,0	0,0
Γ. Δάνεια	234.434,0	236.633,0	242.952,0	254.452,0
Δάνεια Τραπεζής Ελλάδος	4.264,0	3.792,0	3.323,0	2.851,0
Λοιπά δάνεια εσωτερικού	112,0	109,0	189,0	150,0
Ειδικά και διακρατικά δάνεια	7.097,0	7.423,0	7.100,0	6.800,0
Δάνεια μηχανισμού στήριξης	217.925,0	220.431,0	227.640,0	240.351,0
Λοιπά δάνεια εξωτερικού	5.036,0	4.878,0	4.700,0	4.300,0
Δ. Βραχυπρόθεσμα δάνεια	8.605,0	10.000,0	12.000,0	12.000,0
Πώληση τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos)	8.605,0	10.000,0	12.000,0	12.000,0
E. Σύνολο χρέους Κεντρικής Διοίκησης (A+B+Γ+Δ)	324.128,0	321.332,0	326.570,0	330.070,0
ως % του ΑΕΠ	182,20%	182,90%	186,70%	182,50%
ΑΕΠ	117.941,0	175.697,0	174.908,0	180.817,0

* εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Πίνακας 15: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ. Ευρώ)				
	2014	2015	2016*	2017**
A. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	324.128,0	321.332,0	326.570,0	330.070,0
B. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κλπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	5.837,0	1.981,0	930,0	1.130,0
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (A+B)	329.985,0	323.313,0	327.500,0	331.200,0
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-10.236,0	-11.640,0	-12.100,0	-12.000,0
E. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ+Δ)	319.729,0	311.673,0	315.400,0	319.200,0
ως % του ΑΕΠ	179,70%	177,40%	180,30%	176,50%
ΑΕΠ	177.941,0	175.697,0	174.908,0	180.817,0

* εκτιμήσεις ** Προβλέψεις
Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Πίνακας 16: Μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια χρέους Κεντρικής Διοίκησης			
Ημερομηνία	Μέση διάρκεια σε έτη		
	Χρέος σε ευρώ	Χρέος εκτός ζώνης ευρώ	Συνολικό χρέος
31/12/2011	6,28	3,21	6,3
31/12/2012	15,72	2,36	15,29
31/12/2013	16,54	3,76	16,02
31/12/2014	16,7	4,2	16,16
31/12/2015	17,21	4,28	16,76
30/9/2016	17,08	3,93	16,67

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

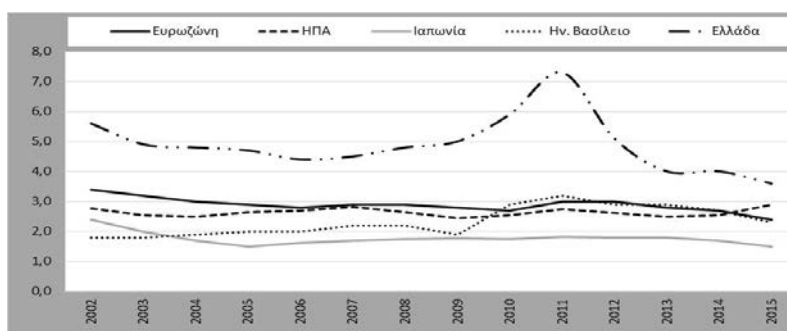
Πίνακας 17: Χρέος Κεντρικής Διοίκησης ως προς την υπολειπόμενη φυσική διάρκεια	
Διάρκεια	30/9/2016
Βραχυπρόθεσμο (μέχρι 1 έτος)	11,30%
Μεσομακροπρόθεσμο (1 έως 5 έτη)	8,40%
Μακροπρόθεσμο (άνω των 5 ετών)	80,30%
Σύνολο	100,00%

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

Όπως φαίνεται από το διάγραμμα το οποίο ακολουθεί, οι πληρωμές των τόκων του δημοσίου χρέους είναι υψηλότερες στην Ελλάδα από ότι σε μια σειρά άλλες χώρες, παρά το γεγονός ότι δεν δανείζεται από τις αγορές και έχει «ευνοικά» επιτόκια στα πλαίσια των μνημονίων. Η δυναμική του χρέους καθιστά πολύ δύσκολη την επάνοδο στις αγορές. Αλλά ακόμα και σε αυτή την περίπτωση τα επιτόκια δανεισμού θα ανατροφοδοτήσουν την ανοδική τροχιά του χρέους. Για αυτό απαιτούνται τόσο υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα, της τάξης του 3,5 % σε βάθος χρόνου, τα οποία δεν έχουν επιτευχθεί σε καμία οικονομία.!! Τα απαιτούμενα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα αποτελούν στην ουσία παραδοχή, ότι υπό τις παρούσες συνθήκες, χωρίς περικοπή του χρέους, η Ελλάδα δεν θα μπορέσει μακροπρόθεσμα να βγει στις αγορές, για αυτό και πρέπει να εξυπηρετεί τις δαπάνες τουλάχιστον των τόκων από τα πρωτογενή πλεονάσματα. Αποτελεί ταυτόχρονα και μία ανοικτή ομολογία ότι εφαρμόζεται μεθοδικά η καταλήστευση του ελληνικού λαού.

Όμως ακόμα κι αν τα εμφανώς ανέφικτα πρωτογενή πλεονάσματα 3,5% σε βάθος χρόνου επιτυγχάνονταν, δεν επαρκούν και πάλι για να σταθεροποιήσουν την δυναμική του ελληνικού δημόσιου χρέους. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε αρκετά υψηλότερα πλεονάσματα, της τάξης του 5- 7 %!! Στο πιο κάτω διάγραμμα αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση της Ιαπωνίας, η οποία με δημόσιο χρέος 220% του ΑΕΠ (πολύ μεγαλύτερο από την Ελλάδα), έχει μικρές δαπάνες εξυπηρέτησης του, επειδή στο μεγαλύτερο μέρος του είναι εγχώριο δημόσιο χρέος και καλύπτεται με χαμηλό επιτόκιο δανεισμού του ιαπωνικού δημοσίου από την κεντρική τράπεζα της Ιαπωνίας. Στην Ελλάδα δυστυχώς με την ένταξη στο ευρώ, τα ¾ του δημοσίου χρέους που ήταν εσωτερικό, μετατράπηκε σε εξωτερικό με όλες τις συνακόλουθες συνέπειες. Αυτό δείχνει μια πτυχή των πλεονεκτήματων της ύπαρξης εθνικού νομίσματος.

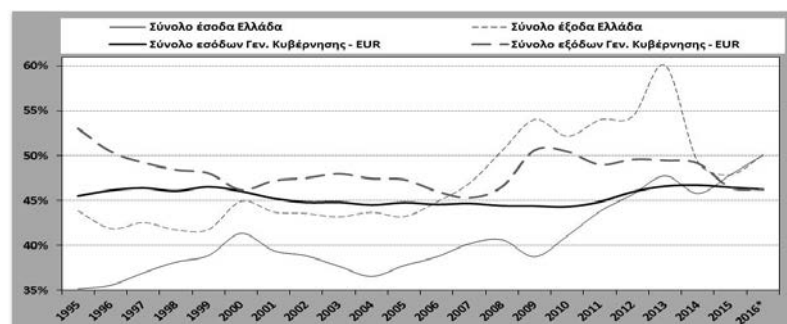
Διάγραμμα 46: Πληρωμές τόκων Δημοσίου Χρέους (% ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat, Worldbank. Επεξεργασία των Συντακτών

Η προσπάθεια για εξασφάλιση πρωτογενών πλεονασμάτων για την αποπληρωμή των τοκοχρεολυσίων, οδήγησε σε μεγάλη άνοδο τη φορολογική επιβάρυνση, η οποία σε συνδυασμό με τη σημαντική μείωση των δαπανών, οδήγησε σε σύγκλιση με το Μ.Ο. της Ευρωζώνης και σε μία προσαρμογή 15 μονάδων του Α.Ε.Π. μέσα σε έξη χρόνια. Η προσαρμογή αυτή είχε τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις, στην υγεία, στην εκπαίδευση, στις δημόσιες επενδύσεις, στις συντάξεις, στους μισθούς του δημοσίου, στις κοινωνικές παροχές κ.ά.

Διάγραμμα 47: Έσοδα και δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης, Ελλάδα -EUR 19 (ως % ΑΕΠ)

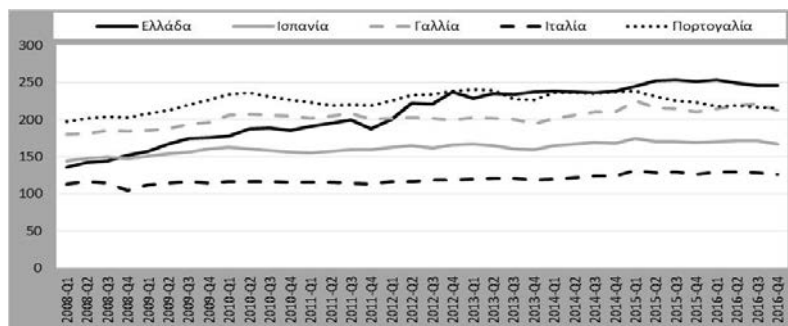
*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: AMECO. Επεξεργασία των Συντακτών

Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους δείχνει ότι, μετά από την ελάφρυνση με το «κούρεμα» του 2011, συνεχίζεται η αυξητική πορεία τόσο σε απόλυτες τιμές όσο και σε ποσοστό του Α.Ε.Π. Με δεδομένο ότι τα

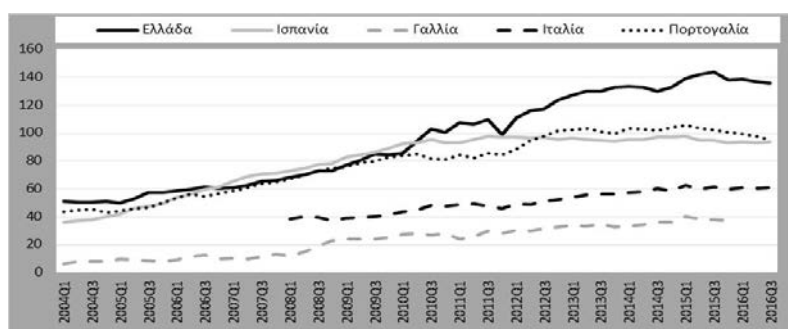
τελευταία χρόνια υπήρξαν είτε μικρά πρωτογενή ελλείμματα είτε πλεονάσματα, η «αυτοτροφοδοτούμενη» δυναμική του χρέους (δηλ. η αύξηση λόγω των τόκων προηγούμενων χρεών) είναι αρκετά ξεκάθαρη.

Διάγραμμα 48: Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ)

Πηγή: ΕΚΤ. Επεξεργασία των Συντακτών.

Διάγραμμα 49: Καθαρό εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

Η κρίση οδήγησε στην αντιστροφή των προηγούμενων τάσεων που θεωρήθηκαν βασικά πλεονεκτήματα που επιχειρηματολογούσαν υπέρ της ένταξης της Ευρωζώνης σύμφωνα με τους απολογητές της ένταξης. Ένα από τα βασικά επιχειρήματα τους ήταν ότι η συμμετοχή στην ΟΝΕ θα είχε σαν αποτέλεσμα τη μεταφορά κεφαλαίων (είτε μέσω δανεισμού, είτε μέσω αγοράς χρηματοοικονομικών στοιχείων, είτε μέσω ΞΑΕ) από τις χώρες του πλεονασματικού Βορρά στις χώρες του Νότου ενισχύοντας την οικονομική σύγκλιση.

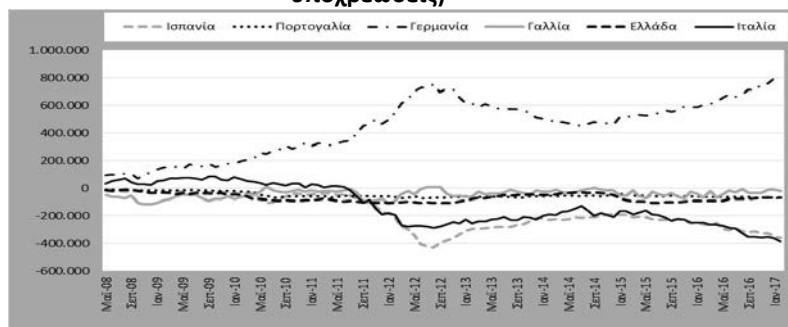
Η διαδικασία αυτή που επέδρασε την πρώτη περίοδο της ένταξης στην ΟΝΕ και διόγκωσε το Α.Ε.Π. και την ιδιωτική κατανάλωση είχε μακροπρόθεσμα καταστροφικά αποτελέσματα. Ιδιαίτερα στην ένταση της επέδρασε ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα των απολογητών της συμμετοχής στην ευρωζώνης αφού αντιστράφηκε ένα από τα θεωρούμενα εκ των βασικών πλεονεκτημάτων της συμμετοχής στην ΟΝΕ. Η πλειοψηφία των κεφαλαίων που εισέρευσαν τροφοδότησαν κυρίως φούσκες της κτηματαγοράς, το χρηματιστήριο, την κατανάλωση και σε μικρότερο βαθμό παραγωγικές επενδύσεις.

Το υποτιθέμενο «πλεονέκτημα» για τη συμμετοχή στην ΟΝΕ αποδείχθηκε βραδυφλεγής βόμβα. Η κατάσταση θα ήταν καλύτερη χωρίς την εξ αρχής ένταση στην Ευρωζώνη και η κρίση μικρότερης ένταξης. Μπορεί η ελληνική κρίση να καθορίζεται από τις εσωτερικές αντιφάσεις του ελληνικού καπιταλισμού και του καθεστώτος συσσώρευσης, ωστόσο στην ένταση της επενεργούν οι ειδικές επιπτώσεις της συμμετοχής στην Ευρωζώνη. Το γεγονός ότι η μεταφορά κεφαλαίων στο πλαίσιο της ΟΝΕ κατευθύνθηκε κυρίως στον χρηματοπιστωτικό τομέα, είχε σαν αποτέλεσμα κατά την έναρξη της κρίσης να αντιστραφούν αυτές οι ροές κεφαλαίων πίσω στις χώρες του Βορρά. Ταυτόχρονα διακόπηκε ή έγινε πολύ ακριβός ο όποιος δανεισμός μέσω του οποίου χρηματοδοτούνταν η αποπληρωμή των προηγούμενων χρεών. Αυτό παρόξυνε την κρίση. Στο πλαίσιο της ΟΝΕ δεν μπορούσαν να επιβληθούν έλεγχοι στις κινήσεις κεφαλαίων και άλλα μέτρα πολιτικής. Σε αντίθεση με τα νεοφιλελεύθερα ιδεολογήματα, οι χωρίς έλεγχο κινήσεις κεφαλαίων δημιουργούν δομική αστάθεια σε λιγότερο ισχυρές οικονομίες στο εσωτερικό μίας οικονομικής και νομισματικής ένωσης όπου δεν υπάρχουν αντίμετρα πολιτικής.

Σήμερα οι ροές κεφαλαίων προς τις χώρες του Νότου και ειδικά την Ελλάδα έχουν εκλείψει. Όπως δείχνει το διάγραμμα που ακολουθεί μετά την κρίση χρέους οι χρηματαγορές της Ευρωζώνης χαρακτηρίζονται από

κατακερματισμό, ενώ έχουν περιοριστεί οι κινήσεις κεφαλαίων. Σήμερα δεν υπάρχει κάποιος βάσιμος λόγος που να οδηγεί στην εκτίμηση ότι θα εισρεύσουν κεφάλαια στην Ελλάδα από τις χώρες του Βορρά.

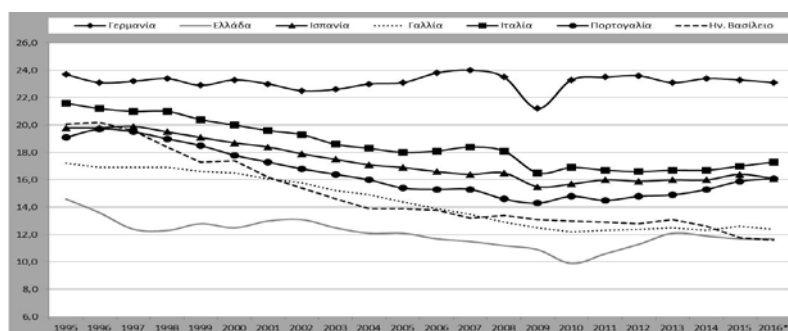
Διάγραμμα 50: Κεντρικές Τράπεζες Ευρωζώνης: Ισολογισμοί TARGET 2 (απαιτήσεις μείον υποχρεώσεις)

Πηγή: ΕΚΤ. Επεξεργασία των Συντακτών

Αντίθετα από τους απολογητές της Ευρωζώνης η διαμόρφωση της ΟΝΕ, ενίσχυσε πρωτίστως την κεφαλαιακή και βιομηχανική βάση της Γερμανίας και μιας ομάδας κρατών γύρω από αυτήν και επέδρασε αρνητικά για τις χώρες του Νότου.

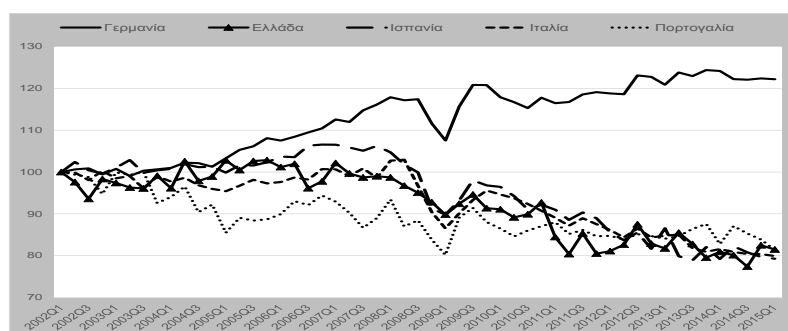
Διάγραμμα 51: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στην Βιομηχανία (% του ΑΕΠ)

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

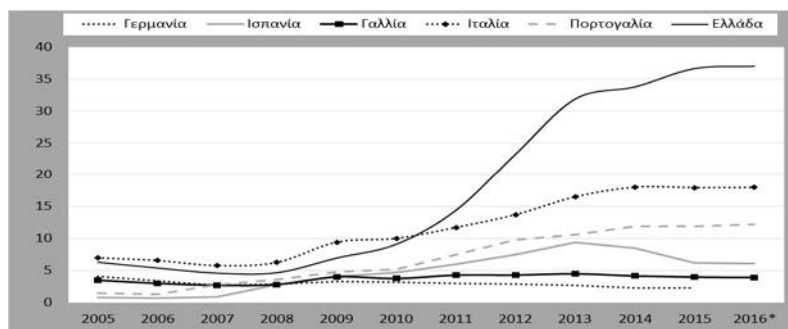
Διάγραμμα 52: Παραγωγική δυναμικότητα στην μεταποίηση (2002 Q1 = 100)

Πηγή: Eurostat, business surveys and short – term statistics. Επεξεργασία των Συντακτών

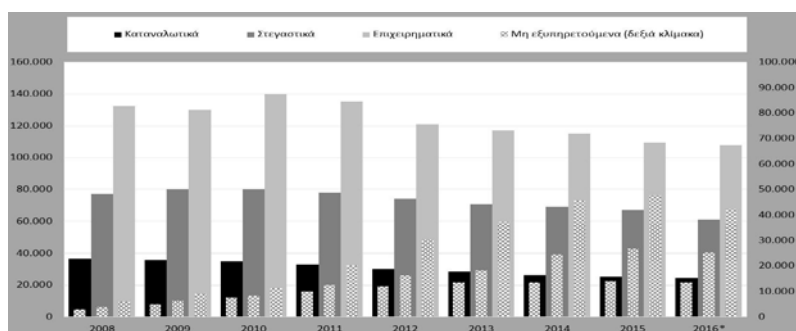
Η κατακρήμνιση της οικονομικής δραστηριότητας και η διόγκωση του ιδιωτικού χρέους, είχαν σαν αποτέλεσμα την μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε πρωτοφανή έκταση σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Διάγραμμα 53: Ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων επί της συνολικής αξίας δανείων

Πηγή: Worldbank. Επεξεργασία των Συντακτών

Διάγραμμα 54: Ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων επί της συνολικής αξίας ανά κατηγορία δανείων

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας. Επεξεργασία των Συντακτών

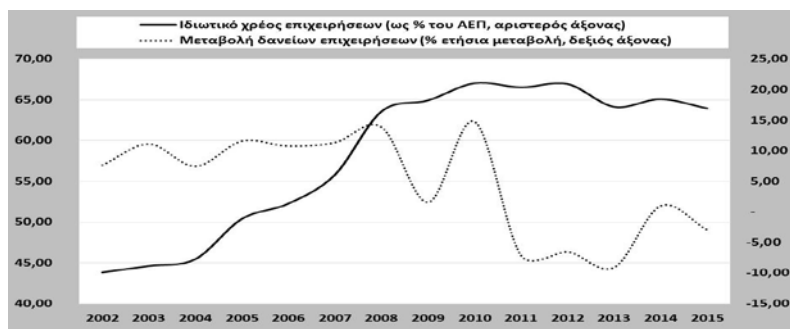
Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια τέλος 2016, έφταναν 85 δις ευρώ. Το ύψος τους κατέστησε αναγκαία την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Ένα σημαντικό τμήμα των δανείων διαγράφηκαν από τους ισολογισμούς των τραπεζών, μειώνοντας το ενεργητικό τους και τα ίδια κεφάλαια. Για ένα σημαντικό τμήμα των δανείων, περίπου 50 δις, έχουν γίνει προβλέψεις για διαγραφή τους ή μειωμένο ποσοστό αποπληρωμής. Υπολείπεται όμως σημαντικός όγκος μη εξυπηρετούμενων δανείων για τα οποία δεν έχει γίνει πρόβλεψη, γεγονός το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε νέα πλήγματα τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών και σε νέα ανακεφαλαιοποίηση τους.

Ο στόχος των μνημονιακών πολιτικών μέχρι το 2019, είναι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να μειωθούν κατά 40%. Σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει ενδεχόμενο, να απαιτηθεί νέα εισροή κεφαλαίων στο τραπεζικό σύστημα, χωρίς να είναι σαφές από που μπορεί να προκύψει. Το ζήτημα της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι από τα πιο ακανθώδη για το πολιτικό σύστημα και ιδιαίτερα για την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ - ANEL. Ως προς τα καθυστερούμενα δάνεια των ιδιωτών, είναι απαραίτητη για το τραπεζικό κεφάλαιο, η υλοποίηση μαζικών πλειστηριασμών για κατοχύρωση έστω και μικρού τμήματος των χορηγούμενων δανείων, αλλά και για λόγους παραδειγματισμού και πίεσης, ώστε να καταναγκαστούν οι υπόλοιποι δανειολήπτες να έρθουν σε συμβιβασμό για την εξυπηρέτησή τους.

Ως προς τα δάνεια που αφορούν στις επιχειρήσεις, η «εξυγιάνσή» τους θα σημάνει και αλλαγή του επιχειρηματικού τοπίου και κυρίως σημαντικές μεταβολές των σχέσεων κεφαλαίου – εργασίας (απολύσεις, μη καταβολή δεδουλευμένων κά).

Τα προβλήματα του τραπεζικού τομέα αντανακλούνται και στην συνεχιζόμενη μείωση των καταθέσεων, που δημιουργούν πρόσθετες δυσκολίες στη χορήγηση δανείων με ευρύτερες οικονομικές προεκτάσεις.

Διάγραμμα 55: Επιχειρηματικά δάνεια και χρέος επιχειρήσεων

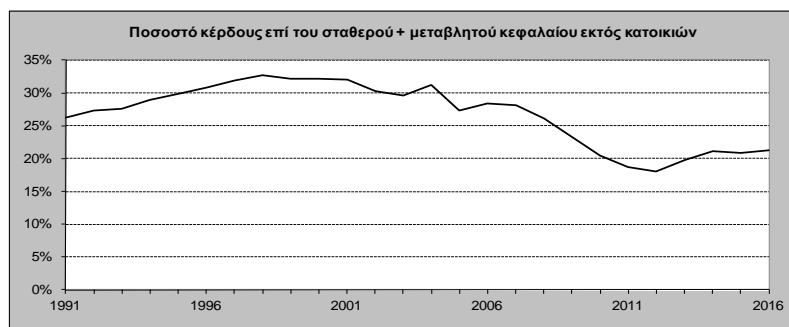
Πηγή : Eurostat. Επεξεργασία των Συντακτών

2.5. Επιχειρηματικός τομέας και κερδοφορία του κεφαλαίου

Η πολιτική των μνημονίων είχε δύο αλληλένδετους στόχους: α) να εμφανίσει το δημόσιο και ιδιωτικό χρέος ως εν δυνάμει εξυπηρετήσιμα, και β) να επιβάλλει μέτρα που να οδηγούν στην αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και ανάκαμψης της κερδοφορίας των επιχειρήσεων. Η πολιτική συμπίεση των εργατικών εισοδημάτων και δικαιωμάτων, αποτέλεσε το σκληρό πυρήνα των μνημονίων. Ωστόσο η πολιτική αυτή, εκτός από ταξικά προσανατολισμένη, είναι επίσης αντιφατική αλλά και ανέφικτη. Για αυτό το λόγο παρά τα επτά χρόνια εφαρμογής της και της εφαρμογής ενός συνόλου μέτρων που δεν έχουν ιστορικό προηγούμενο σε καμία χώρα του δυτικού καπιταλισμού μετά τον πόλεμο, τα αποτελέσματα της, στην ανάκαμψη της κερδοφορίας και της συσσώρευσης κεφαλαίου, είναι ακόμα σχετικά περιορισμένα.

Από τα διαγράμματα που παρουσιάζονται παρακάτω, φαίνεται ότι η κρίση οδηγεί σε κατακρήμνιση του ποσοστού κέρδους μέχρι το 2013 και από εκεί και πέρα μία σχετική σταθεροποίηση. Ωστόσο τα επίπεδα παραμένουν ιστορικά χαμηλά. .

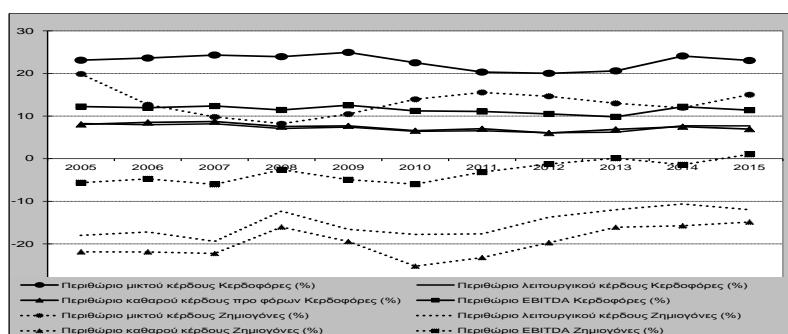
Διάγραμμα 56: Ποσοστό κέρδους από μακροοικονομικά δεδομένα

Πηγή : AMECO. Επεξεργασία στοιχείων των Συντακτών

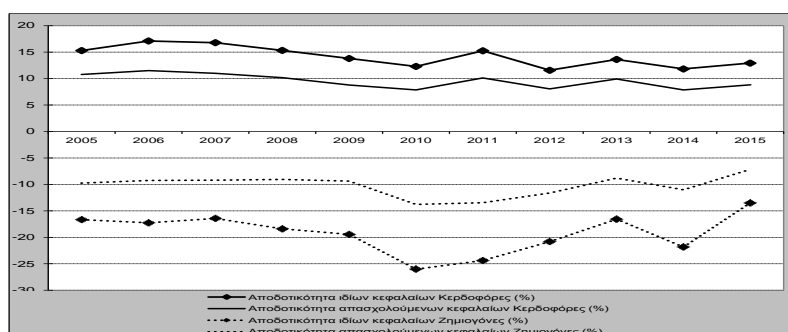
Ειδικά για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις Α.Ε. και Ε.Π.Ε., υπάρχει εμφανής τάση σταθεροποίησης τα τελευταία χρόνια, καθώς διενεργούνται οι εκκαθαριστικές λειτουργίες της κρίσης. Το περιθώριο μικτού κέρδους (EBITDA), δηλαδή αυτό που αποτυπώνει την άμεση απόδοση των επιχειρήσεων πριν την απόδοση φόρων και χρηματοοικονομικών δαπανών, εμφανίζεται το 2015 θετικό για πρώτη φορά μετά από αρκετά χρόνια. Αυτό καταδεικνύει το γεγονός ότι έχει αποτελέσματα η διπλή διαδικασία εκκαθάρισης – αναδιάρθρωσης που συντελείται από το κεφάλαιο μέσα στην κρίση. Άλλες επιχειρήσεις κλείνουν, ενώ άλλες προχωρούν σε μείωση κόστους (η βελτίωση αποτελεσμάτων οφείλεται περισσότερο στην συγκράτηση του κόστους και λιγότερο στην αύξηση του κύκλου εργασιών). Μια πλευρά αυτής της διαδικασίας αποτυπώνεται στη σχέση μεταξύ κερδοφόρων και ζημιογόνων επιχειρήσεων, η οποία βελτιώνεται και πλησιάζει στην σχέση που ήταν πριν από την κρίση.

Διάγραμμα 57: Κερδοφορία ελληνικών επιχειρήσεων (κερδοφόρες και ζημιογόνες επιχειρήσεις, στο σύνολο οικονομίας εκτός τραπεζικού τομέα)

Πηγή: ICAP Η Ελλάδα σε αριθμούς. Επεξεργασία των Συντακτών.

Διάγραμμα 58: Αποδοτικότητα κεφαλαίων ελληνικών επιχειρήσεων (κερδοφόρες και ζημιογόνες στο σύνολο της οικονομίας εκτός τραπεζικού τομέα)

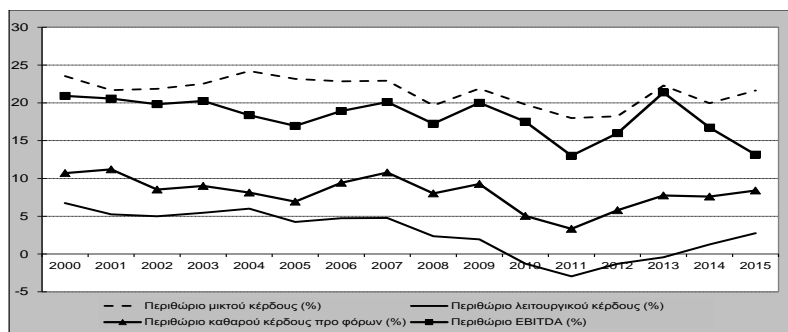
Πηγή: ICAP Η Ελλάδα σε αριθμούς. Επεξεργασία των Συντακτών.

Ενώ την περίοδο 2009-2010, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων ήταν ζημιογόνες, η σχέση αυτή σήμερα πλησιάζει 60 % κερδοφόρες και 40 % ζημιογόνες, όπως ήταν περίπου πριν από την κρίση. Το γεγονός αυτό σχετίζεται και με το ότι ένας αριθμός ζημιογόνων επιχειρήσεων έχει κλείσει.

Παρακάτω θα εξετάσουμε τα αποτελέσματα του συνόλου της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του τραπεζικού τομέα. Τις προηγούμενες δεκαετίες, ο τραπεζικός τομέας αποτέλεσε ηγεμονική μερίδα του κεφαλαίου στην Ελλάδα, όπως και σε ένα σύνολο αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών. Στον τραπεζικό τομέα καθ' εαυτό δεν παράγεται υπεραξία, ωστόσο τα κέρδη του αντιστοιχούν σε παραγόμενη υπεραξία που μεταφέρεται σε αυτόν λόγω της συνολικής διαδικασίας αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Τα κέρδη του είναι αυξημένα λόγω της δεσπόζουσας θέσης στο νεοφιλελεύθερο καθεστώς συσσώρευσης. Κατά αυτό τον τρόπο η εξέταση της πραγματικής απόδοσης του κεφαλαίου σε μία οικονομία, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τον όγκο κερδών στον τραπεζικό τομέα.

Τα αποτελέσματα των τραπεζών εμφανίζονται αρνητικά το διάστημα 2014 – 2015. Η κρίση επέδρασε με έντονο τρόπο στις τράπεζες. Εκτός των άλλων οι ζημίες των τραπεζών, σχετίζονται με τις μεγάλες αποσβέσεις που αναγκάστηκαν να κάνουν, λόγω μείωσης της αξίας των ακινήτων που είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους, αλλά και της αναπόφευκτης διαγραφής κόκκινων δανείων χωρίς εμπράγματα διασφαλίσεις.

Διάγραμμα 59: Κερδοφορία των ελληνικών επιχειρήσεων (σύνολο οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου τραπεζικού τομέα)

Πηγή: ICAP Η Ελλάδα σε αριθμούς. Επεξεργασία των Συντακτών.

Την περίοδο 2000-2008 αυξάνεται σημαντικά ο βαθμός δανεισμού. Μετά την εκδήλωση της κρίσης, οι υποχρεώσεις σταθεροποιούνται και μειώνονται μόνο ελαφρά. Η εξέλιξη αυτή επιδρά στην αδυναμία πολλών επιχειρήσεων να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους με αποτέλεσμα την έκρηξη των μη εξυπηρετούμενων χρεών. Ένα συμπέρασμα που προκύπτει από τα στοιχεία είναι ότι ένα σύνολο καπιταλιστικών επιχειρήσεων, αν απαλλαγούν από μέρος του χρηματοοικονομικού κόστους από τραπεζικό δανεισμό, μπορούν να επανέλθουν στην κερδοφορία.

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι παρά τα κρισιακά χαρακτηριστικά του 2015, ο καπιταλιστικός τομέας στην Ελλάδα κατέδειξε ασθενικές τάσεις ανάκαμψης, οι οποίες όμως δεν αποτελούν ισχυρή ένδειξη ότι τείνει να υπερβεί ολοκληρωτικά την κρίση υπερσυσσώρευσης. Την ίδια στιγμή χωρίς την ελάφρυνση του χρέους, δεν φαίνεται ορατή μία συνολικότερα ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

2.6. Μια άλλη πολιτική είναι απαραίτητη και εφικτή.

Εννιά χρόνια βαθιάς ύφεσης και εκρηκτικής ανεργίας, αποκαλύπτουν τη παταγώδη αποτυχία των ακραίων νεοφιλελεύθερων μέτρων που συνόδευσαν τα Μνημόνια, με τα τεράστια οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα που δημιούργησαν. Αν είχε εφαρμοστεί μία διαφορετική πολιτική, τα αποτελέσματα θα ήταν ευνοϊκότερα για την οικονομία και τις λαϊκές τάξεις. Ωστόσο η άρχουσα τάξη της χώρας με τους πολιτικούς εκφραστές της και τη στήριξη των υπερεθνικών ελίτ Βρυξελλών και Βερολίνου, εφάρμοσαν μια πολιτική που έθετε ως προτεραιότητα την «πάση θυσία» παραμονή στην ευρωζώνη. Τα αποτελέσματα είναι ορατά.

Ασφαλώς για τους εργαζόμενους και τα λαϊκά στρώματα, αυτό που αντιστοιχεί στα ζωτικά τους συμφέροντα, δεν είναι μια ηπιότερη αντιλαϊκή πολιτική, καπιταλιστικής εξόδου από την κρίση, αλλά η εφαρμογή πολιτικής με φιλολαϊκό-προοδευτικό πρόσημο, που θα ανοίγει δρόμους υπέρβασης των βαθύτερων αιτιών της κρίσης του συστήματος, έχοντας ως ορίζοντα τη σοσιαλιστική προοπτική. Δηλαδή την εφαρμογή «μεταβατικού προγράμματος» ριζοσπαστικών αλλαγών και ρήξεων με το ευρωσύστημα, από μια κυβέρνηση των αριστερών, αντιμνημονιακών, ριζοσπαστικών και πατριωτικών δυνάμεων, που θα στηρίζεται σε ένα ισχυρό κοινωνικό κίνημα αντίστασης και ανατροπής των Μνημονιακών πολιτικών.

Η «Λαϊκή Ενότητα» έχοντας στο επίκεντρο την πιο πάνω στρατηγική στόχευση, έχει προχωρήσει στην επεξεργασία των βασικών αξόνων του «μεταβατικού προγράμματος», που από τη μια διευκολύνουν τη δημιουργία ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών συσπειρώσεων για ανατροπή των ασκούμενων πολιτικών και από την άλλη η εφαρμογή του εξασφαλίζει τη δημιουργία της αναγκαίας οικονομικής δυναμικής εξόδου από την κρίση σε φιλολαϊκή-προοδευτική κατεύθυνση.

Σήμερα αντικειμενικά μπορεί να υπάρξει μία εναλλακτική πολιτική η οποία να στηρίζεται στο μεταβατικό πρόγραμμα με βασικούς άξονες:

- ✓ Τη στάση πληρωμών, μη αναγνώριση του χρέους με στόχο τη δραστική του μείωση.
- ✓ Την έξοδο από την Ευρωζώνη, την ανάκτηση της νομισματικής κυριαρχίας και όλων των μοχλών άσκησης οικονομικής πολιτικής, καθώς και της χαμένης «εν πολλοίς» εθνικής και λαϊκής κυριαρχίας.

- ✓ Τη ρήξη με τις αντιδραστικές δομές και πολιτικές της Ε.Ε. στην κατεύθυνση της αποδέσμευσης.
- ✓ Τη μείωση του ιδιωτικού χρέους νοικοκυριών και επιχειρήσεων με κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια.
- ✓ Την εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και μετατροπή της Τράπεζας Ελλάδος σε κρατική κεντρική τράπεζα. Εφαρμογή επεκτατικής νομισματικής πολιτικής με στόχο την ανάκαμψη της οικονομίας και τη δραστική μείωση της ανεργίας
- ✓ Την εφαρμογή φορολογικής πολιτικής αναδιανομής εισοδήματος υπέρ των μισθωτών και συνταξιούχων και των λαϊκών στρωμάτων, με δραστικό έλεγχο φοροδιαφυγής και κατάργηση προνομίων ολιγαρχίας.
- ✓ Την επαναφορά στο δημόσιο έλεγχο ΔΕΚΟ και επέκτασή τους σε στρατηγικές κλάδους και τομείς της οικονομίας, κάτω από συλλογικό δημοκρατικό έλεγχο και κοινωνικό σχεδιασμό.
- ✓ Την λειτουργία υπό δημόσιο και κοινωνικό έλεγχο της προσφοράς δημοσίων αγαθών (ύδρευσης, μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, οδικών αξόνων, αεροδρομίων, λιμένων, κά).
- ✓ Τον αναπροσανατολισμό της κοινωνικο-οικονομικής δραστηριότητας με έμφαση τη μείωση κατανάλωσης πολυτελών ειδών και αύξηση των κοινωνικών δαπανών για κάλυψη των βασικών κοινωνικών αναγκών (υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, κατοικίας, πολιτισμού, περιβάλλοντος, κά).
- ✓ Το ριζοσπαστικό μετασχηματισμό του κράτους, την αναβάθμιση των αντιπροσωπευτικών θεσμών και δημιουργία θεσμών λαϊκής συμμετοχής και εργατικού ελέγχου, κά.

Το συγκεκριμένο «μεταβατικό πρόγραμμα», που ασφαλώς χρειάζεται αναλυτικότερη εξειδίκευση κατά τομείς, αποτελεί το πλαίσιο για μια ουσιαστική έξοδο από την κρίση και άνοιγμα του δρόμου για μια ελπιδοφόρα προοπτική για τους εργαζόμενους και συνολικά για την ελληνική κοινωνία.